

Pagina 2

ACTUALITATEA
PENTRU TINERET

- Colocvii literare
- Invitație la teatru
- Cenaclul „Junimea“
- Prime audiții

Ce și cit învățăm din
viața unei personali-
tăți

- Zeno Vancea :
„Muzica a fost, este
și va fi o mare șansă
pentru omenire“

Pagina 3

Pagina 5

Cronica literară de
Al. Piru

- Noul și vechiul
- O privire către cei
care vin
- Marin Sorescu
- Poemele adolescenței

- Poeme de
Dumitru Velea
- Debut : Gheorghe
Anghel (poezie) pre-
zentat de Gheorghe
Tomozei și Octavian
Mândiță (proză).
- Proză de Alexandru
Duran
- Secvențe lirice
Radu Cange și
Adrian Manolache

Paginile 6-7

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Scînteia

SUPLIMENT LITERAR-ARTISTIC

tinerețului

Anul VIII
Nr. 40 (367)
12 pagini — 3 lei
Simbătă
3 octombrie
1988

Dialog româno-sovietic

Conlucrarea pe multiple planuri dintre România și Uniunea Sovietică, prietenia tradițională care leagă popoarele celor două țări vor cunoaște și în viitor un proces continuu de dezvoltare, în beneficiul reciproc, al cauzei generale a socialismului, păcii și înțelegerii în lumea întreagă. Aceasta este concluzia pe care o degajă vizita oficială de prietenie efectuată în cursul acestei săptămîni de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, în U.R.S.S., la invitația C.C. al P.C.U.S. și a Prezidiului Sovietului Suprem al Uniunii Sovietice. Atenția opiniei publice din țările noastre, ca de altfel de pe toate meridianele planetei, a fost din nou polarizată de un important act politic cu profunde semnificații și ample rezonanțe, întîlnirile și convorbirile dintre conducătorul partidului și statului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, și tovarășul Mihail Gorbaciov, secretar general al C.C. al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, președintele Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S., înțelegerile convenite cu aceste prilejuri marcînd, de fiecare dată, contribuții majore la extinderea și aprofundarea raporturilor bilaterale în domeniile politic, economic, tehnico-științific, cultural, în alte importante sectoare de activitate, precum și în sfera vieții internaționale. Continuînd dialogul rodnic desfășurat în primăvara anului trecut la București, cei doi conducători de partid și de stat au procedat la un larg schimb de opinii, s-au informat reciproc în legătură cu preocupările și activitatea desfășurată în România în direcția înlăturării hotărîrilor Congresului al XIII-lea și ale Conferinței Naționale ale P.C.R., respectiv, cu traducerea în viață, în U.R.S.S., a sarcinilor trasate de Congresul al XXVII-lea și Conferința unională ale P.C.U.S. S-a reafirmat și cu acest prilej faptul că relațiile de strînsă prietenie și colaborare româno-sovietică au largi posibilități de dezvoltare în „SUPLIMENTUL LITERAR-ARTISTIC“

(Continuare în pag. 8 II-a)

UN POET AL CULORII

Expoziția retrospectivă de pictură a lui Dimi Botez de la Galeriele de artă ale municipiului București relevă un pictor amator inspirat din farmecul naturii. Dimi Botez a iubit natura și s-a îndreptat firesc către culoare, convins că prin ea va reuși să redea atmosfera specifică, armonia și poezia din jurul său. Peisajele, naturile statice și florile sale sînt realizate cu un desăvîrșit simț al culorii ce impune un adevărat pictor de mare lirism.

Limba română, cu vastele ei teritorii și semnificații, a constituit întotdeauna un interesant domeniu de cercetare, atît pentru lingviști cît și pentru tînărul scriitor plecat spre extraordinara traectorie a cuvîntului.

De la Eminescu, poetul care a defrișat cu pasiune ascunzîsurile limbii, de la Arghezi, aflat într-o neobosită căutare și pînă la slujitorii de astăzi ai condeiului, a fost cuprins în invelișul transparent al cuvîntului sufletul omului, aspirațiile sale, dorurile, istoria, „blînda baterie de vînt“, cîntecul privighetorilor și, mai ales, cîntecul acestui popor harnic care a păstrat în el tradiția și a găsit prilejul de-a

se regăsi în ea. ca-ntr-o uriașă oglindă.

În Tezele din aprilie a.c., tovarășul Nicolae Ceaușescu vorbea despre responsabilitatea scriitorului față de sine, față de limba și de pa-

În dreptul soarelui

tria sa, despre faptul că orice operă literară trebuie să reflecte chipul nou al României.

A scrie înseamnă a căuta în tine resurse de frumos, a te confunda neîntrerupt cu propriile-ți idei și pa-

La Alba

S-au scurs șapte decenii
Din ziua cea de fală :
Zi mindră, sărbătoare, găteală
pentru Țară

Se adunase-n zori potop
de românine

La Alba ! Nu-n cetate !
Pe aura cîmpie...
leșiră din pămîntul întins
pe văi și munți,
leșiră lăncierii — nu purtători
de armii
Decît doar, în necaz—,
leșiră și treziră pe Horea
și Avram.

în revărsat de muzici,
Prin ape de iubire
Venea și mindrul Mircea,
Bravii Mihai și Ștefan...

Să vadă ce zidire
făcuseră urmașii,
Cum trupul feciorelnic
al ȚĂRII înălțară !

Și-atunci poporul-munte
un cîntec „rădicară“,
Născut din drag de glie,
Înlăcrimat în limbă...

La ALBA ! E coroana
adusă de pe creste
De veacuri, de milenii :
Coroana românimii !
Pe fruntea ne străluce

in anii Construirii !
DAN BODEA

siuni. Prin „celebrul său testament („las vouă moștenire / Creșterea limbii românești / Ș-a patriei cînstire“). Tenăciuța Văcărescu aduce unul dintre cele mai profunde omagii limbii, pa-

fără seamăn. Și pentru toate acestea s-au născut poezii și le-au cîntat și le-au văzut mereu în alte dimensiuni.

Din paginile moldovenilor transpăre acea meandrică dintre coline, pe cînd muntenii se află într-o perpetuă mișcare, volubilitate, iar transilvănenii într-o robustețe exemplară, cu profunzimi. Pentru fiecare, scrișul „este la el acasă“, pentru fiecare există căutarea în spatele căreia se ascunde omul nou, dornic de a trece dincolo de cîntec, de a pune în dreptul soarelui o participă din sine.

MARIA TIMUC

Pagina 9

INEDIT

- Un eseu de Dragoș
Vrânceanu :
„A treia dimensiune“
a artei

Responsabilitatea
față de Eminescu

- Concepția poetului
național despre drept
și lege

Cărți traduse

Pagina 10

Pagina 11

- Popasuri : Donețk —
cărbune și trandafiri
- Tabela de marcaj
- Redescoperirea
muzeelor
- Serialul nostru :
Borges despre Borges

ACTUALITATEA PENTRU TINERET

NOTE • INFORMAȚII • MICROINTERVIURI

AGENDĂ • AVANPREMIERE • RECOMANDĂRI

Colocvii literare

S-au încheiat „Colocviile Ion Pillat” care s-au desfășurat la Miorcani, Darabani și Botoșani. La manifestările dedicate creației pillatice au participat: Al. Piru, Constantin Ciopraga, Ion Horea, Alecu Ivan Ghilia, Doina Uricariu, Ion Adam, Victor Crăciun, Cristina Crăciun, Ion Rogojinaru, Anda Boldur, precum și Cornelia și Monica Pillat.

Inițiative

La Muzeul de istorie și artă al municipiului București s-au deschis în ziua de 7 octombrie a.c. un Club de dezbateri și un Cerc de arheologie adresate tineretului din licee și școli generale. Aceste activități se vor desfășura sub genericul „Patria și trecutul ei eroic, prezentul și viitorul ei luminos”. Inaugurarea s-a bucurat de prezența prof. univ. Dumitru Almaș.

Invitație la teatru

La Tirgoviște, semnalăm două spectacole de valoare: în primul rând, Teatrul „Bulandra” prezintă pe Clody Bertola și Petre Gheorghiu în piesa lui Donald L. Coburn, „Gin Rummy” (în românește de Dorin Dron), în regia și decorul lui Liviu Ciulei. La rândul său, Teatrul „Al Davila” din Pitești aduce în fața spectatorilor tirgovișteni farsa pseudo-polițistă „Examenul de bacalaureat” („Fata Morgana”), de Dumitru Solomon, regia artistică Mihai Lunganu și scenografia Emil Moise-Szalla. Interpretază actorii de frunte ai teatrului piteștean: Vasile Filipescu, Mirela Busuioac, Emilian Costea, Cristina Radu, Dumitru Drăgan, Petre Dumitrescu, Carmen Roxin, Mihaela Mitrache, Cristian Tutză, Dan Ivăneșu (F.M.).

Dezbateri

Comitetul de Cultură și Educație Socialistă al municipiului București, în colaborare cu Muzeul de istorie și artă au organizat la sediul muzeului dezbateri științifice cu tema **Constantin Vodă Brâncoveanu și Bucureștii**, dedicată aniversării a 300 de ani de la începutul domniei. Au participat cadre didactice, cercetători, arhitecți, muzeografi, care au abordat în comunicările lor personalitatea lui Constantin Vodă Brâncoveanu, exponent al aspirațiilor de libertate și unitate ale tuturor românilor, aspecte privind stilul brâncovenesc în arhitectură, prezența cărților tipografilor brâncovenesti și mesajul lor în timp ș.a. (F. Miesan).

Recitări

Nichita Stănescu

În cursul lunii septembrie, în cadrul Complexului muzeistic Friedrichsfelde din Berlin —

R.D. Germană, a fost organizată o seară de poezie Nichita Stănescu. Manifestarea culturală este rezultatul colaborării dintre Radioteleviziunea Română și Radiodifuziunea din R.D.G., venind în continuarea altora asemănătoare dedicate lui Eminescu, Arghezi și Blaga. Versurile au fost recitate în românește de actrii Lucia Mureșan, Ion Marinescu și Vistrian Roman, iar în germană de actrii berlinezi Heidrun Perdelwitz, Gunter Schoss și Arno Wyzniewski. Alături de recitatori a evoluat, cu câteva piese muzicale inspirate din versurile lui Nichita Stănescu, compozitorul Wolfgang Schoor. Echivalentele în germană ale poeziilor poetului român au fost semnate de Heiz Kahlau, Franyó Zoltán și Franz Johannes Bulhardt.

Ecranizare

„Caragiale”

Scrierile lui Caragiale sînt printre cele dintii care au fost transpuse în imagine filmică. Cea mai nouă ecranizare din opera lui I. L. Caragiale este filmul „Hanul dintre dealuri” după noua „Hanul lui Minjoală”.

Expoziție

Niță Anghelescu, arheolog și pasionat pictor al vastelor întinderi ale Bărăganului, cultivă o pictură tină, viguroasă, care uimește prin verva și prospețimea fiecărei tuse. Discipol al lui Ressu, Niță Anghelescu a fost pe bună dreptate numit „pictor al Cimpiei Române”. El

are o viziune picturală fără urme de oboseală sau rutină, trăiește ardent în imaginile care-i oglindesc sufletul. Expoziția din aceste zile de la Galeria Teatrului Foarte Mic confirmă că arta lui Niță Anghelescu nu și-a

pierdut nimic din trăsăturile care l-au impus de-a lungul anilor: structuri ferm desenate, acorduri cromatice de intimitate și căldură, sinceritate și canoadoare. (F. Popa)

La Filarmonică

La Filarmonică „G. Enescu” s-a deschis ciclul de manifestări muzicale intitulat „Muzica românească în actualitate” la care participă și mulți muzicieni tineri.

Cărți de istorie

Editura Sport-Turism recomandă tinerilor cititori trei cărți de cultură istorică și educație

Lecturi fundamentale

„Sburătorul”

La 1844 se scria literatură bună în limba română, la nivelul respirației artistice și tematiche europenești. Argumentele sînt nu puține și, fără îndoială, unul dintre acestea e balada „Sburătorul” îndelung citită de I. Heliade Rădulescu în cercurile literare ale vremii și, nu o dată, sugerată ca exemplu literar, ca product literar ce trebuie să-i facă pe alții să ia aminte la arta lor poetică și la vrierile lor într-ale literelor. Nici nu se putea altfel la acel 1844 pe care mulți îl erdem la începuturi. Și nu se putea pentru că limba română avea deja o experiență literară însemnată, numărându-i printre trudituri pe cronicari, pe Dimitrie Cantemir și pe atîția alții cîștigați deopotrivă de meandrelor epicului și de combustia liricului.

Inspirindu-se din creația populară și aplicîndu-i acesteia accente personale de subiectivitate romantică (romantismul era în floare în literatura vremii) I. Heliade Rădulescu dă, prin „Sburătorul” (poezia a apărut în „Curierul românesc” nr. 9 din februarie 1844), o capodoperă a genului. Remarcabilă este analiza psihologică, extracția psihologică din mitul folcloric și aducerea ei printre cele ale firii. Totodată, se reține și atmosfera de inserare în satul românesc, imagine mult folosită în cei aproape 150 de ani de literatură care au trecut de-atunci. Lui Eminescu însuși i-a fost cit se poate de trebuincioasă izbînda generosului său înaintaș. Și lui Coșbuc așijderea. Și lui Goga. Și, de ce nu, și romancierilor rurali de la 1900. Nici literații contemporani nu pot face abstracție de vechea reușită literară a lui I. Heliade Rădulescu. Fapt observat de prof. univ. Ion Rotaru: „Urînd lui Iancu Văcărescu din Primăvara amurului, Peza bună, Peza rea, Iețele, dar și poezilor din generația sa (...) specia baladei, ilustrată de Heliade, va străluci, la Eminescu, la Coșbuc, la Goga, apoi și la Ion Barbu (Riga Crypto și Iapona Enygel), Miron Radu Paraschivescu, Radu Stanca și la mulți alții din generația de după Nicolae Labiș”.

patriotică apărute sub egida sa: „Vetre de istorie românească” de Dumitru Almaș, „Tropaeum Traiani” de Adrian Rădulescu și „Columna lui Traian” — monografie de Radu Vulpe.

Cenaclul

„Junimea”

Marți, 4 octombrie, și-a reluat activitatea cenaclul de proză „Junimea”, al Facultății de limbă și literatură română din București, condus de Ovid. S. Crohănițeanu. Au citit proză: Vlad Pavlovič și Mircea Nedelciu. În cursul discuțiilor care au urmat, și-au exprimat opinia: Florin Manolescu, Ion Bogdan Lefter, Cristian Teodorescu, Hanibal Stănculescu, Radu G. Teșosu, Ioan Buduca, Cristian T. Popescu. Sedințele de lucru ale cenaclului vor avea loc în fiecare săptămînă, la ora 18, la clubul „Universitas”, din Șchitu Măgureanu.

100 de

reprezentării

Spectacolul „Ivona, principesa Burgundiei” de Witold Gombrowicz, în regia Cătălinei Buzoianu a ajuns la cea de-a 100-a reprezentare pe scena Teatrului Mic, făcînd proba aceluiași dimensiuni artistice comentate de cronică de specialitate după premiera sa de la 1 noiembrie 1983: „Un spectacol șocant, în tradiția mult comentatelor performante ale Teatrului Mic.”; „Un diamanț pe scena Teatrului Mic. Tulburător de tragic în rolul Ivonei, ca o lacrimă caldă pe un obraz de ceară, Rodica Negrea.”; „Spectacolul este în întregul său o biruință artistică și un elocvent mod de teatralitate contemporană”.

Tot pe scena Teatrului Mic, spectacolul de muzică tinăra „Cotidiene”, semnat de Nicu Alifantis și invitații săi. (Spectacole în zilele de 14, 15, 16, 17 octombrie, orele 17 și 19,30).

Prime audiții

Ce se aude de la Filarmonică din Tirgu Mureș? Ce altceva decît muzică de foarte bună calitate. În cadrul noilor serii de concerte de la Tirgu Mureș vor trece rampa creații și prime-audiții absolute. Printre acestea se numără: Simfonia a VI-a de Șerban Nichifor, dedicată centenarului Ateneului Român, piesa orchestrală „Ofrandă tinereții”, de Alexandru Pașcanu, Cantata „Ca OM al țării”, de Liana Alexandra, Simfonia I, „Jurnal”, de Maria Ciobanu, Simfonia „Munții Carpați”, de Dan Buciu, Simfonia pentru coarde și orgă, de Wilhelm Berger. Alte lucrări sînt semnate de George Draga, Theodor Grigoriu, Adrian Iorgulescu etc.

După cum se poate observa pe scena Filarmonicii din Tirgu Mureș vor fi prezente numeroase creații aparținînd compozitorilor tineri. (C. MARIAN)

Dialog româno-sovietic

(Urmare din pag. 1)

viitor, în spiritul documentelor semnate la cel mai înalt nivel, prin aplicarea neabătută a noilor principii, calitativ superioare ale dreptului internațional, ale relațiilor dintre statele care făuresc noua orînduire. Un important capitol al agendei convorbirilor oficiale l-a constituit abordarea aspectelor esențiale ale colaborării și cooperării economice și tehnico-științifice dintre cele două țări, afirmîndu-se voința existentă de ambele părți de adîncire a acestor relații.

Desfășurat într-o ambianță de căldă prietenie și sinceritate to-

vărășească și înțelegere reciprocă, dialogul de la Moscova s-a referit, în egală măsură, la complexele probleme ale vieții mondiale, la eforturile României și U.R.S.S., ale popoarelor planetei, pentru consolidarea cursului spre destindere, securitate, colaborare și pace, pentru noi măsuri, substanțiale și concrete, de dezarmare nucleară și convențională, pentru afirmarea unui nou mod de gîndire, abordare și soluționare a marilor dosare contemporane.

Exprimînd deplina satisfacție față de rezultatele fructuoase ale noului dialog la nivel înalt româno-sovietic, convingerea că, prin im-

portantele înțelegeri convenite, prin documentele semnate, acesta va deschide noi orizonturi prieteniei și conlucrării dintre cele două partide, țări și popoare, tinăra generație a patriei, asemeni întregului nostru popor, dă glas și cu acest prilej, entuziastei sale a-deziuni la politica internă și externă a partidului și statului, concepută și promovată cu strălucire de tovarășul Nicolae Ceaușescu, hotărîrii de a nu precepeți nici un efort pentru înfăptuirea exemplară a acesteia, pentru înflorirea multilaterală, liberă și demnă, a României socialiste.

Ce e nou la

„Româniafilm”

Interlocutor azi

Cornelia Georgescu

— Stîmată tovarășă Cornelia Georgescu, ce reprezintă Centrala Româniafilm al cărei director general sînteți?

— Centrala Româniafilm este organismul căruia îi revine sarcina de a organiza producția de filme artistice, documentare și de animație. Ea asigură de asemenea, prin unitatea de comerț exterior, exportul filmelor produse și difuzează, în cinematografele din țară, filmele românești și străine de care dispune. Specific, deci, este caracterul integrant al activității, în Centrala Româniafilm fiind înglobate casele de filme, Centrul de producție cinematografică „București”, studiourile „Al. Sahia” și „Animafilm”, Arhiva națională de filme, cit și rețeaua de difuzare a filmelor.

— În privința filmelor, ce noutăți prezentați cititorilor noștri?

— În acest an producem o serie de filme care, sîntem convinși, vor fi primite cu interes de publicul spectator. Aș menționa în primul rînd producția filmului istoric „Mircea cel Mare”, după scenariul lui Titus Popovici, în regia lui Sergiu Nicolaescu, și „Profesorul” (titlu provizoriu), regia Constantin Văeni, film care va prezenta pe ecran (scenariul Nicolae Dragoș) ultimele zile ale profesorului Nicolae Iorga, constituindu-se, totodată, într-un puternic rechizitoriu la adresa mișcării legionare. Preponderentă este însă realizarea filmelor care tratează diferite subiecte din actualitate, filme realizate de regizori cunoscuți și apreciați de publicul spectator: Malvina Urșianu, Elisabeta Bostan, Dan Pița, Gheorghe Vitaniș, Mircea Mureșan, Andrei Blaier, Horea Popescu, Tudor Mărăscu, Mircea Moldovan, Virgil Calotescu, Nicolae Corjoi, Anghel Mora, George Cornea, Cristina Nichitiș-Mihăilescu, Cornel Diaconu.

— Organizați multe manifestări interesante pentru tineret.

— Într-adevăr, sprijinim realizarea „Galei filmului pentru tineret” de la Costinești, în organizarea Comitetului Central al U.T.C., colaborăm la organizarea „Galei filmului românesc pentru copii” de la Piatra Neamț și la „Ecran de vacanță”. De asemenea, organizăm manifestările republicane tradiționale „Zilele filmului pentru pionieri și elevi” și „Zilele filmului la sate”.

— Filmul românesc cîștigă tot mai mult teren peste hotare.

— În ultimii cinci ani, cinematografia românească a participat la peste 350 de festivaluri internaționale, prezentîndu-se în fața exigențelor juriilor și a spectatorilor de peste hotare cu aproape 900 de titluri de lung metraj, filme de animație și documentare. Ne prezentăm peste tot din dorința de a ne confrunta cu celelalte școli cinematografice naționale și a ne dimensiona mai exact propria noastră dezvoltare, dar și din speranța de a ne reîntoarce acasă victorioși. De pildă, anul trecut, lungul metraj artistic „Recital în grădina cu pitici” a cucerit o mențiune de onoare la „Festivalul filmului pentru copii” de la Chicago — S.U.A., iar filmul de animație „Puțul” a obținut premiul al II-lea la aceeași manifestare internațională, distincții care se adaugă altora 15 adjudecate de selecția românească. Anul acesta, filmul „Unde ești copilărie?” a fost distins cu Premiul secretariatului cinematografic și radioului la „Festivalul filmului pentru copii și tineret” de la Tomar — Portugalia. De asemenea, o mare bucurie a produs vesteră că actorului Victor Rebengiuc i s-a decernat Premiul pentru cea mai bună interpretare masculină a rolului titular din filmul „Mormoneii” la festivalurile de la Santarem — Portugalia și Sanremo — Italia.

ARETA ȘANDRU

— V-ați născut, maestre Zeno Vancea, în 1900, deci la granița dintre veacurile al XIX-lea și al XX-lea. V-a spus vreodată ceva deosebit această „fericită coincidență”, cum s-ar fi exprimat regretatul Șerban Cioculescu?

— Nu știu dacă a fost o fericită coincidență faptul că m-am născut odată cu veacul. Am trăit și eu, ca toți semenii mei, și vremuri bune și vremuri mai puțin bune, am avut și zile frumoase, am avut și mult de luptat în lunga mea viață. Părinții mei au murit de tineri, eu fiind crescut de o bunică și de o mătușă. Mama, după ce a murit tata, a fost nevoită să dea lecții de pian. Terminase conservatorul la Praga. De altminteri, primele amintiri muzicale se leagă de piesele pe care ea le interpreta la pian. Pe urmă, la vârsta de șase ani, după moartea mamei, am luat lecții de la bunica mea, care era o bună pianistă. Îmi aduc aminte cum cântam împreună, la patru mâini, simfoniile lui Haydn. La 14 ani, cred că s-a născut prima mea compoziție. Se serbau cinci ani de existență ai Fundației „Marcu”, care era o școală destinată copiilor de învățători români, și doi colegi de-ai mei, care cântau din flaut, m-au rugat să le scriu o compoziție. Și-am scris niște variațiuni pentru doi flauti. Ei bine, la această serbare a luat parte și Vidu, căruia i-a plăcut compoziția mea și s-a oferit să-mi predea lecții de armonie. Era atunci învățător activ și dirijorul vestitului cor din Lugoj, „Reuniunea de cântări”. Din clasa a IV-a de liceu și până în clasa a VII-a, am studiat armonia cu el. Am continuat apoi contrapunctul cu Iosif Willer, care era dirijorul corului maghiar din localitate, toamna înscriindu-mă la Conservatorul din Budapesta, pe care l-am urmat numai câteva luni, până la prăbușirea monarhiei austro-ungare.

— O serie de evenimente v-au prins în imperiul recent dezmembrat.

— Atunci, împreună cu alți tineri români, m-am întors acasă. Ca să nu pierd anul școlar, m-am înscris la Conservatorul din București, unde am avut norocul să-l am profesor de armonie pe Dimitrie Cucliu. Dar de la el am învățat mai mult estetică decât armonie. În loc să ne predea exerciții practice de armonizare a cite unei melodii, Cucliu transforma fiecare acord, cu un farmec pedagogic extraordinar, într-un veritabil subiect de filozofie. În anul universitar următor, în toamnă, am trecut la Cluj, unde s-a deschis Conservatorul, al cărui prim director a fost Gheorghe Dima. Pentru că eram un bun pianist, am fost primit corepetitor la Operă, putând urma, în paralel, conservatorul, peste doi ani obținând diploma de profesor de muzică.

— Cum ați ajuns student la Viena?

— Mi-am dat seama că pentru a putea face compoziție nu era suficient ceea ce învățasem până atunci. Am avut șansa să primesc imediat o bursă a societății „Astra”, care mi-a permis să studiez șase ani în capitala europeană a muzicii.

— „Muzica, mărturiseați într-un recent interviu acordat lui Ovidiu Ioaniloaia, nici nu este altceva decât vis transpus pe portativ”. Cum era tânărul Zeno Vancea?

— Vesel, sigur pe el, optimist, fericit chiar. Nu aveam tristeți adânci. Nici griji. Nici ațiași ani ciți are azi veacul. Eram melancolic...

— Azi nu mai sînteți?

— Știu eu? Nu cred. De multe ori sint un optimist pesimist. Pesimist optimist, mai bine zis.

— Povestiți-mi istoria primului dv. mare succes: baletul Priculicului.

— Am început să lucrez la el prin 1932—33, terminându-l în mai puțin de un an. L-am înaintat Operei din București, director fiind atunci George Gheorghe. A fost primit și urma să se joace, dar din cauză că subiectul era deosebit de dificil și puțin expresionist pe deasupra, nu s-a găsit, dintre coregrafii noștri de atunci, cineva care să riște o asemenea montare. Abia în '42, după 10 ani de așteptare, o cunoscută dansatoare, Florea Capsali și dirijorul Constantin Silvestri au făcut posibilă prima sa reprezentare. Critica a fost foarte contradictorie. Pe de o parte eram ridicat în slăvi, laudat peste măsură, numit inovator, pe de altă parte eram criticat pentru „inovații”. Cronici favorabile semnau Mihail Jora, Emanoil Ciomac și alții.

Dintre montările ulterioare ale Priculicului, cea a lui Oleg Danovschi a rămas neîntrecută.

— Requiemul lui în 1943 marele premiu „George Enescu” și vă impunea hotărât în lumea muzicii românești.

— Am lucrat noua compoziție la Timișoara și la Buzias în anii de refugiu de după Dictatul de la Viena, în 1943, luind, cu ea, „Premiul Enescu”. S-a cântat, apoi, o singură dată, în 1945, sub conducerea lui Mircea Popa, rămânând, de atunci, numai la această execuție. Este o creație în stilul muzicii bizantine, avind ca punct de plecare muzica de strănă ardelenască, melodia fiind legată organic de cuvinte, elementele poetice neputându-se despărți de întregul lucrării, fără ca melodia să nu piardă din marea ei complexitate. „Ce este viața? Fum, scrum și rouă” — spune textul și muzica îl îmbrățișează, îl învâluie în acordurile ei paletice.

— Cînd l-ați întilnit prima dată pe George Enescu?

— În 1921. Atunci a dat un concert la Lugoj. Am rămas extaziat. Cîteva zile am trăit în această miraculoasă vrajă, a muzicii și a personalității sale. Adică eu l-am văzut numai de la distanță, n-am găsit în mine puterea să mă duc să-i cer un autograf, deși aș fi dorit nespus unul. O timiditate exagerată mi-au oprit pașii către el. Toată populația orașului nutrea o mare admirație pentru arta lui. Enescu era, apoi, un bărbat foarte frumos, în floarea virstei. Împlinise sau urma să împlinească 40 de ani. Avea un chip deosebit de expresiv, era de statură înaltă. Mi-a făcut, acestea sint cuvintele, o impresie colosală.

Abia în 1918, cînd eram corepetitor la Opera din Cluj, la un concert dat aici, am îndrăznit să-i cer pentru prima dată un autograf.

A treia oară l-am întilnit la Tg. Mureș. Venea deseori aici, unde avea și o rudă, care, de cite ori poposea Enescu în localitate, invita în casele proprii protipendanda orașului, în cinstea oaspetelui său. Enescu, în asemenea ocazii se retrăgea totdeauna discret, undeva, în

— Ce compozitori români ați cunoscut bine și foarte bine?

— De cînd sint în București, am avut întilniri foarte dese cu majoritatea muzicienilor importanți de la noi. Și cu Jora, și cu Andricu, și cu Drăgoi, cu care pe vremuri fusesem coleg la Conservatorul din Cluj. Toți acești compozitori, în felul lor, au fost niște originali. Fiecare avea trăsăturile lui proprii, foarte caracteristice. Jora era foarte tăios, foarte critic. Nu-i plăcea cînd îl contraziceai în discuții. Muzica lui este însă foarte interesantă. El a fost, după Enescu, primul care, prin **Privești moldovenești** și prin **baladele sale**, a consolidat bazele școlii românești moderne. Jora este, totodată, unul dintre cei mai mari compozitori de lieduri printre români. Mihail Andricu era un om destul de ciudat, capricios și muzicală lui somăna cu felul său de a fi. În ceea ce privește stilul lui, era mai aproape de muzica populară, de pildă cunoscutul său cvartet de coardă. Marțian Negrea era un taciturn, foarte greu de cunoscut, foarte puțin sociabil. Așeza între el și colegii și cunoscuții săi punți care cu greu puteau fi depășite. Îmi plăceau și-mi plac mult, în

— Ce compozitori români ați cunoscut bine și foarte bine?

— De cînd sint în București, am avut întilniri foarte dese cu majoritatea muzicienilor importanți de la noi. Și cu Jora, și cu Andricu, și cu Drăgoi, cu care pe vremuri fusesem coleg la Conservatorul din Cluj. Toți acești compozitori, în felul lor, au fost niște originali. Fiecare avea trăsăturile lui proprii, foarte caracteristice. Jora era foarte tăios, foarte critic. Nu-i plăcea cînd îl contraziceai în discuții. Muzica lui este însă foarte interesantă. El a fost, după Enescu, primul care, prin **Privești moldovenești** și prin **baladele sale**, a consolidat bazele școlii românești moderne. Jora este, totodată, unul dintre cei mai mari compozitori de lieduri printre români. Mihail Andricu era un om destul de ciudat, capricios și muzicală lui somăna cu felul său de a fi. În ceea ce privește stilul lui, era mai aproape de muzica populară, de pildă cunoscutul său cvartet de coardă. Marțian Negrea era un taciturn, foarte greu de cunoscut, foarte puțin sociabil. Așeza între el și colegii și cunoscuții săi punți care cu greu puteau fi depășite. Îmi plăceau și-mi plac mult, în

— Cele cinci „Premii Enescu” primite de-a lungul timpului, Premiul Herder, din 1974, mărturisesc că da.

— Premiile sint bucurii de o clipă, mici buchete de flori într-o grădină uriașă. Timpul alege, cerne conținutul. Știm noi ce va rămîne din strădanile noastre peste o sută de ani, peste o mie de ani, dacă, bineînțeles, omenirea va ajunge pînă acolo?!

— Care credeți că sint cele mai importante lucrări ale dv. Care vă sint cele mai dragi?

— Mi-e greu să spun. **Priculicului** — la acest balet (în cel mai mult, pentru că a fost scris în tinerețe, într-o epocă foarte fericită a vieții mele, mai ales că eram proaspăt însurat. Tin foarte mult la Concertul pentru orchestră, la **Tripticul simfonic**, la **Cvartetele 4, 5, 6 și 9**. L-am terminat, de curînd, pe al zecelea, care a fost cîntat în primă audicție, recent la Festivalul „George Enescu”. Acum lucrez la cel de-al unsprezecelea. Pe urmă mi-e foarte dragă și **Sonata pentru vioară solo**, care a fost cîntată, pînă acum, numai o singură dată.

— În perioada anilor vienezi ați compus lieduri pe versuri de Rainer Maria Rilke. Ce raporturi, ce apropieri se pot face între muzică și poezie? Este o întrebare pe care am adresat-o nu demult și Cellei Delavrancea.

— Kant considera poezia, cum știți, superioară muzicii, pentru că — explica el — versurile dădeau și idei concrete, pe cînd singura realitate pe care poate s-o redea muzica e realitatea stărilor afective.

După părerea mea însă, muzica are o putere expresivă mai mare, iar rolul ei începe acolo unde încetează acela al poeziei. Acolo unde e vorba de sentiment, muzica are o forță mai puternică decât poezia. Dacă poezia îți dă iluzia zborului, muzica e zborul însuși. Astfel, un lied nu poate însemna niciodată muzică adăugată la poezie. E altceva, e, dacă vreți, poezie de alt grad, mai înalt, mai pur încă.

Am creat lieduri în tinerețe pe versurile lui Rilke, dar și mai apoi am pus pe muzică versuri, de pildă, de Bacovia: „Adio, pică frunza / Și-i galbenă ca ceara / Rămii și nu mai plînge / Și uită-mă pe mine. / Și s-a pornit iubita / Și s-a pierdut în zare”. Era în toamna lui 1947, iar poeziile pe care le-am ales au fost: **Alean, Moina, În grădină, Melancolie și Pastel**.

— Dintre poezii români, pe cine ați cunoscut personal?

— Pe Lucian Blaga. Era însurat cu Cornelia, sora lui Tiberiu Brediceanu. Venea în fiecare vară la Lugoj, unde-l puteam întilni deseori. Era în perioada vacanțelor mele vieneze, între anii 1922—1927. Deși era „mut ca o lebădă”, pe drumul pînă la via Brădicenilor reușeam, cu mare efort e drept, să înnod cu el ceea ce se poate numi o discuție, despre poezia lui, și, dacă-mi aduc bine aminte, și despre stil. Socotesc că se stabilise între noi, totuși, o oarecare simpatie, altminteri ar fi refuzat să străbătem drumul împreună. Căile noastre nu s-au mai încrucișat, de atunci, niciodată.

— Cînd ați fost sărbătorit pentru împlinirea a 85 de ani, mărturiseați că vă încumetați „la o istorie a gîndirii estetice muzicale românești”.

— Lucrarea e scrisă și depusă la Uniunea Compozitorilor. Am analizat aici toate lucrările de estetică românească, ale lui Cucliu, Pascal Bentoiu, Berger, Breazu, Drăguț etc., exprimîndu-mi adevărul sau dezacordul față de ideile cuprinse în ele. Sint aproximativ 150 de pagini dactilografiate. M-am străduit să fiu cit mai concis, cit mai clar cu putință. Poate că am și reușit. Poate că e timpul să încheiem și dialogul de față.

— Nu mai înainte de a vă reaminti și a vă ruga să comentați o mai veche afirmație a dv.: „Muzica a fost, este și va fi o mare șansă pentru omenire. Ar fi păcat ca omenirea să treacă pe lângă ea ca pe lângă o statuie”.

— Sint, din păcate, oameni de-ai noștri pentru care muzica nu înseamnă nimic. Dar, totodată, există oameni, mari mase de oameni pentru care bucuria de a asculta muzica lui Beethoven, a lui Bach, a lui Enescu sau Bartok, este imensă. Căci, sensibilă la spiritul vremii, muzica este expresia, în cel mai înalt grad, a omenescului, a ceea ce este mai adînc și mai autentic în sufletul omului. Aici, în această uriașă capacitate de a fi expresie fidelă a omenescului, trebuie căutată marea forță, marea putere a muzicii, menirea ei dintotdeauna fiind aceea de a oferi oamenilor bucurie și mîngiere, tandrețe, armonie și frumusețe fără de margini.

NICOLAE TONE

Zeno Vancea

„MUZICA A FOST, ESTE ȘI VA FI O MARE ȘANSĂ PENTRU OMENIRE”

fundul salonului, unde stătea de vorbă cu Maximilian Costin, directorul conservatorului din oraș, ceilalți neîndrăznind să le tulbure convorbirea. Fiind invitat și eu la o asemenea manifestare, Costin m-a chemat și m-a prezentat lui Enescu — asta era prin 1928 sau 1929 — spunîndu-i că și eu compun. Am discutat, imi amintesc, despre școala națională, despre Viena, unde, asemenea lui, avusesem și eu norocul să studiez. Maestrul, a doua zi, a venit la conservator, la prietenul său, Maximilian Costin. Cu acest prilej l-am arătat niște compoziții și marele compozitor m-a încurajat, invitîndu-mă să particip la concursul pentru „Premiul Enescu”, a cărui dată de desfășurare se apropia.

Cînd am venit în București, profesor la conservator, l-am întilnit de cîteva ori acasă la Mihail Jora, unde l-am ascultat cîntînd la pian Wagner pe dinafară. Îl iubea foarte mult pe Wagner, făcuse chiar o mărturie de credință în acest sens, afirînd: „Zei mei au fost Brahms și Wagner”.

— Despre George Enescu, Yehudi Menuhin, fostul său elev, devenit o celebritate muzicală a secolului, spunea: „Pentru mine, Enescu va rămîne una dintre marile minuni ale lumii. Caracterul și chipul lui Enescu sint înscrise în mintea mea ca un copac sau un munte din Sinaia (...). Rădăcinile puternice, noblețea nativă a sufletului său, au venit de la acei munți și de la acea țară, o țară atît de frumoasă”.

— Enescu nu este numai cel mai mare compozitor român, ci și unul dintre titanii muzicii universale. Nu a fost propriu-zis un inovator, ca Stravinski, Bartok sau Hindemith, să zicem, căci chiar el, la un moment dat declara că nu aprobă toate modernismele epocii sale, fiind, temperamental cel puțin, mai apropiat de tradiție. „În timp ce limbajul muzical în care mi-am aflat poate adevărata expresie este în mod aparent cel al contemporanilor mei — se confesa el într-un program de sală al Filarmonicii din Chicago, din 1932 — ea diferă de fapt radical de a lor, purtînd în mod profund, sper, amprenta trecutului din care a crescut”.

N-a fost nici foarte productiv, creînd numai 35 de opusuri, dar fiecare opus este o capodoperă. Colegii mei mai tînăr, Pascal Bentoiu, a scris un volum cu titlul **Capodoperele enesciene**, unde sint analizate în mod magistral creațiile și scoase în evidență calitățile și frumusețile lor, care sint nepieritoare și fac din compozitorul român unul dintre cei mari ai veacului al XX-lea, alături de Stravinski, Bartok, Hindemith.

schimb, compozițiile lui, care ne dezvăluie adevărata sa natură, de un lirism de o deosebită calitate. Cvartetul lui de coarde îl consider unul dintre cele mai bune cvartete care au fost scrise în muzica noastră. **Simfonia primăverii** este o lucrare deosebit de izbită și-n afară de ea, Negrea a mai scris două lucrări simfonice foarte frumoase, dintre care una a devenit populară, cîntîndu-se des la diferite concerte: **suita simfonică Munții Apuseni**.

Drăgoi era dornic de autenticitate națională. Folosea, în numeroase cazuri, ca bază de pornire a lucrărilor sale, numai material folcloric adevărat. De exemplu, **Concertul pentru pian**, opera **Năpasta**, care este, în genul ei, o mare realizare. Corurile lui Drăgoi, apoi, scrise pe melodii populare, sint foarte valoroase, voritabile bijuterii muzicale.

— Pe Bartok l-ați cunoscut?

— O singură dată l-am văzut pe Bartok, la Cluj, cînd a cîntat un concert. Personal nu l-am cunoscut, deși am scris mai multe articole despre muzica lui. Este unul din marii compozitori ai secolului nostru. Eu consider că este mai mare decît Stravinski, de pildă, pe care alții îl divinizează, desigur, pe drept. Este foarte umanist Bartok și împărtășește exact aceleași convingeri despre rostul muzicii ca și Enescu. El spunea că ea are rolul de înfrățire între popoare. Ca dovadă, celebra lui **Cantată** e scrisă pe o baladă românească, el armonizînd și orchestrînd numeroase dansuri populare românești, care sint cîntate azi în toată lumea.

— Despre dv., în Prefața la cartea pe care ați scris-o în 1968, **Creația muzicală românească (Vol. I), Liviu Rusu** scria: „Contribuția lui Zeno Octavian Vancea la dezvoltarea muzicii românești se inserie de-a lungul mai multor decenii, atît în domeniul compoziției, cit și în cel al muzicologiei (...). Militează de la început pentru ideea muzicii românești, străduindu-se pentru întemeierea școlii naționale de creație, pe baza elementelor organice culturii muzicale tradiționale (...). Lucrările lui Zeno Vancea se deosebesc printr-o prospețime cu totul personală (...). Motivele sale originale sint amprenta muzicalității native, a unei fantezii mereu tinere. Acestui fapt i s-a adăugat, prin educație profesională, tendința spre o morfologie polifonică...”.

Vă reprezintă această succintă caracterizare a lui Liviu Rusu?

— În mare măsură, da. Cred că da. Nu complet însă, pentru că n-am fost așa legat de folclor ca mulți dintre colegii mei de generație. Am fost, desigur, și eu influențat de muzica populară, crescînd într-un mediu în care se

CARTEA DE POEZIE

Debuturi colective *)

Un volum de debut colectiv în poezie, superior în multe privințe altora, este **Zboruri lirice**. Autorii au, în majoritatea lor, personalitate poetică, aflată, bineînțeles, deocamdată la stadiul de eboasă, de promisiuni. Faptul este firesc nu doar fiindcă foarte adesea, poezii la debut anunță ceea ce vor (pot) fi, dar și pentru că, dat fiind „cantitatea” de materie ce-i este permisă fiecăruia într-o apariție colectivă, e greu să îți dai seama, după câteva compuneri, dacă e vorba de o personalitate reală. Întrucât articolul de față nu este primul comentariu la această carte, o să mă dispensez de a-i prezenta succint pe autori în ordinea din plachetă, preferând una cit de cit valorică.

Cel mai pregnant mi se pare a fi **Alexandru Drăghici**, posesor, într-o măsură mai pronunțată decât ceilalți, al unei viziuni lirice deja conturate, mai dificil de demonstrat prin „decuparea” de ici, de colo a unor versuri, dar frapantă, pentru cine citește și, mai cu seamă, recitește microplacheta lui inclusă aici (tocmai acesta este un indiciu al unei poezii serioase, care nu există la nivelul unor pasaje izolate, oricât de eclatante ar fi ele altminteri, ci al întregului liric). Nota particulară a poetului este dată de o perspectivă a unei fluidizări complete a materiei, cu sugesii din Blaga, bine filtrate însă. Oricât elementul lichid ar predomina, poetul este structural antibacovian, căci nu e vorba deloc de o lichefiere aneantizantă, ci de una bucurătoare, permițând un galop triumfal la modul grațios, discret totuși, fără acorduri zgomotoase, al materiei, ale cărei părți componente au astfel „ocazia” mai rapidă de a fuziona, de a se îmbrățișa contopindu-se unele într-altele într-un extaz calm: „Cîmpia / caii / halucinant, / cioburi de lacrimi rouă”; „și n-am știut din care iarbă vine / Poemul sfînt al patriei de rouă”; „Doar un tren de sine peste mine / dunga mării o așează lin”. Viziunea evaporării fără rezervă își găsește adesea un culoar de exprimare fericit grație unei anume capacități de invenție verbală, neostentativă, dar inspirată, servind sugerării unui spațiu cu contururi cu rafinament tremurate: „Privește sătețile curg / înleșnind lumină”.

Elena Cruceru oferă cazul interesant al voinței de poezie atât de pregnantă, de înfrigurată, de disperată chiar, care ajunge la poezie. Fără urmă de ironie, compunerile își dau impresia analogă produsă de acei handicapați (inițial), care, prin strădani exacerbați — caracteristici doar marilor ambicioși, minaiți de la spate în permanență de impulsul de a-și înfringe complexele — ajung performeri. Versurile poetei demonstrează încă o dată că orice fel de teoretizări categorice în literică sînt de o valabilitate relativă, căci, iată, Elena Cruceru ajunge de la „poezie” la poezie, de la sentimentalism feminin, la lirism. Mi-lacele formale rămînînd din arsenalul celui dintîi, totuși o metamorfoză (salt calitativ) se produce din motive greu analizabile: „din copaci frunzele ead tipînd / cuvintele tremură pregătite de zbor / odihnese șoaple de nimeni rostite”. Se înțelege, nu lipsese nici retorismele „curat” naive (așadar neintegrate unui regim poetic).

Dacă e lipsit de vreo „idee” lirică originală, (lucru care, de altfel, nici nu e prea clar, nici nu are importanță deosebită în poezie), **Constantin Oprică** dispune de o anume tensiune a discursului care te face să treci cu vederea o anume primitivitate (în sensul de lipsă de elaborare) a discursului, poetul spunînd parcă lucrurile așa cum „ii vine la gură”. **Absența** este compunerea lui cea mai bună, sugîrînd un ceremonial distins al pregătirii pentru actul scrisului.

Anton Moraru are la rîndul său intuiția unui spațiu edenic, al țării, el suferînd de o bine asimilată influență a lui Goga. Patria, se înțelege, va fi conturată în tonalități paradisiace, la autorul nostru, conservate ca atare, iar nu în acelea ale unui paradis în destrămare, ca la marele poet. Oricum, „lecția” lirică a acestuia din urmă a prins: găsim și aici un teritoriu imaginar, care, avînd ca punct de plecare pe acela real, nu are nimic comun în esență

cu ideea de descripție, prozaică prin natura ei, oricît ar fi altfel condeiul de iscusit și exercsat.

Unitatea de viziune frapează și la **Dan Diaconescu**, numai că la acesta supără o anume aplecare spre bucolică dulceagă, producătoare a unei supărătoare previzibilități a enunțului, prin înscrierea prea lungilor compuneri (mă refer în principal la aceea inițială din secțiunea lui) pe „albia” unor domoale, le-nese, molcome în amplexarea lor, derulări. Totuși poetul are un tact superior în evitarea locurilor comune în raport cu **Mircea Liviu Goga**, înșiruitor fără teamă de poncife în lirica de țară. Un poem e foarte interesant la acest ultim autor (acela care începe cu versurile: „Am văzut în palma unui țaran / harta patriei”), luat însă în întregime, fiind în fond o parafrază originală a celebra imagine capitală a sărutării pămîntului din **Ion** al lui Rebreanu.

Paul Arefu, într-o selecție de versuri cam neglijentă, atrage atenția prin stihurile cîntînd la modul romantic, dar într-o expresie „sincronă”, grandioasă condiție a Poetului.

Doina Băghină, făcînd abstracție de grandilocvențele și filosofările indigeste, impresionează plăcut prin versurile de o melancolie de ființă invinsă, înțelegătoare a imposibilității reaprinderii focului pasiunii: „Stăm ca niște mari păsări / prea bătrîne / să se înloacă în primăvară”.

Extrem de tinăra **Monica Velican** se arată inspirată cînd conservă un ton aparent imperturbabil în notarea stărilor, prin natura lor incandescente, ale adolescenței, aflate „la pîndă”, în așteptarea dragostei.

Ioan Laseu beneficiază și el de o selecție, am impresia, întîmplătoare (citîndu-i alte producții, poetul mi s-a părut mai substanțial), ceea ce se poate salva fiind unele stihuri retorice, dar de o bună calitate a retorismului.

Ion Ciucurencu are câteva sintagme lirice interesante, însă nu se pricepe a crea un „cadru” necesar fructificării lor, tot ceea ce este de jur împrejurul pasajelor percutante fiind din cale afară de incolor.

Vasile Sichișiu, serie compuneri care nu depășesc în uscăciunea de esență pe acelea ale unui **I. Bogdan Leffer** (fiind, fără îndoială, redactate evident mai puțin rafinat decât ale celuiuia), traducînd în chip linear ralierea la un anume program poetic, dar nicidecum exploataîndu-l liric.

În sfîrșit, **George Roșca** și **Emilian Mirea** sînt evident lipsiți de talent (versurile ultimului fiind și cam antipatice prin sugestia lor de înflăcărare prefăcută) și nu merită vreo atenție deosebită.

Oricum, volumul de debut colectiv apărut la Craiova conține mai multe promisiuni decât altele similare anterioare.

*) Zboruri lirice, Ed. Scrisul Românesc, 1988.

RADU CIOBANU — „Încețare”

Debuturi individuale

O impresie plăcută de poet cultivat, cu delicatețea, dar și cu siguranța tonului caracteristice, ambele, omului de bibliotecă, lasă **Ioan Marius Lăcraru** în **Ple-iade și fluturi**. Placheta sa denotă lecturi bogate și asidue, nu doar din lirica germană, dar dintr-una pe care aș numi-o de tip germanic, bună cultivatoare a tradițiilor clasice, a unui ton meditativ, de un dramatism adinc, dar tradus de regulă în enunțuri de o nobilă reținere a tonului, dînd, pe de o parte, o impresie de severă controlare a expansivității afective prin implantarea în însăși esența discursului liric a unui ce conținător mai degrabă de interogații impersonale. Pe de altă parte, pericolul uscăciunii, al conceptualizării expresiei dintotdeauna nu doar neprielnic poeziei, dar stîrnind spontan repulsie cînd îl reperezi în spațiul acesteia, este evitat printr-o anume frăgezime bine dozată a limbajului, printr-un lexic în țesătura gravă a căruia apar pe alocuri prospețimi matinale, înmiresmări inviorătoare, sintagma mustind de o virginitate a percepției căutătoare ale unor înfiorări primordiale: „Il căutam de mult / știam că vinc uneori acolo / știam că numai el / nu își ascunde fața / niciodată / nu-l cunoșteam / și nici pe ei / nu-i cunoșteam — cei care / hohoteau sub măști nemișcătoare / învelite poate în rogojină legă-nînd / — cînd au venit în jurul meu / unii s-au aplecat cu buzele de lemn / să mă sărute / obrazu-mi înșingerîndu-mi-l adinc // țîmbale licărînd se-ndepărtau / duhoarea de feștile se topi / il așteptam / știam că va veni”.

Am reprodus integral poezia inițială din plachetă, Știam, nu sînt sigur dacă cea mai bună a poetului, oricum cea mai concludentă pentru felul său de a fi liric. Acum e limpede de ce vorbeam de înscrierea într-un registru al liricii de tip germanic. Aceasta nu împiedică însă exprimarea originalității poetului, ci este chiar calea propice a manifestării acesteia; Ioan Marius Lăcraru și-a intuit bine structura eului artistic, care este aceea a unui hipersensibil cu manifestări cenurate, pînă la o anume susurare văluitoare a țipătului interior, și tocmai prin tipul de discurs liric pentru care a optat, și-o exprimă convingător: „Cînd ai plecat / drumurile au plecat / dintre cetăți cu columne / între eroi și zei / ea și cum s-ar derula privite de vînt / ea și cum s-ar prelungi / din apă în foc / în vis din pămînt”.

Bianca Marcovici, după ce a debutat propriu-zis foarte promițător în cadrul unei plachete colective publicate la **Junimea**, (pe care am comentat-o la vremea respectivă) re-debutează de data acesta „pe cont propriu”, cu **Ochiul cuvîntului**. Dincolo de diverse discursivități, de o intrare oarecum greonie în „materia” poemului, (lucrul se întîmplă destul de frecvent la ea) de preluări cam neavenite ale modului de discurs, formal prozaic, cu paranteze căufate, reminiscențe din poezia cu trimiteri la „realitatea de zi cu zi”, cam în felul în care procedau poezii „optzeciști” în primele lor cărți-tendință de altfel neaderentă sensibilității oarecum tradiționalistă a poetei, iubitoare de gingășii, cu discreție confesate și temătoare, în consecință, de stridente, deci și de acelea care iau chipul rostirii abrupte, fără sînfuirii stilistice și cu oarecari răbufniri „polemice” — Bianca Marcovici excelează într-o lirică franc întoarsă către sinele artistic. O spune poeta însăși foarte frumos: „Toate poemele mele / amintese de mine”. Cele mai bune compuneri sînt, fără îndoială, **Huminare** și **Dresaș**.

Stan V. Cristea debutează, tot la **Litera**, cu placheta **Virsta mă arde**, care are, cum se vede, un titlu de o incandescentă labisiană. Tonalitatea poemelor nu relevă deloc însă un eu artistic clocotitor, fiind, dimpotrivă, de o melancolie potolită. Prin urmare, nu va fi vorba de ardere, ci de o predispoziție crepusculară: nu focul îl avem înaintea ochilor, ci imaginea nespectaculoasă a unor pilpiiri ce anunță implacabila stingere. Poetul este structural un minor, dar de o siguranță a tonului evidentă în traducerea dispoziției sale interioare fundamentale „E sărbătoare în cîmpia mea / străjuită de maci în floare / — mamă, eu am uitat cine sînt / și virsta uite cum mă doare! / Numai în steaua mea polară mai strigă un blind copil / că eu sînt bolnav de o gravă / alunecare din destin”...

Comentarii de VICTOR ATANASIU

Un mare cărturar — Aurel Golimas

Aici, în Capitală, trăiește și activează istoricul și universitarul Aurel Golimas (n. 20 iunie 1908, Tăutești — Iași), autentică autoritate a științei istorice. Format la școala severă a Iașului interbelic, Aurel Golimas a avut, încă de la început, șansa de a se bucura de atenția specială a lui Nicolae Iorga și Ilie Minea. De la acești mari cărturari și dascăli a învățat că istorie înscamnă tot ceea ce vine în atingere cu ființa umană. A desfășurat o bogată activitate didactică în învățămîntul secundar și universitar, formînd, astfel, numeroase generații de profesori și istorici. A avut și are încă, deosebită calitate de a fi un strălucit îndrumător. Încă de pe băncile facultății colaborează la un însemnat număr de reviste,

de strictă specialitate și de cultură generală, între care amintim: **Revista istorică**, **Revista istorică română**, **Cercetări istorice**, **Grai moldovenesc**, **Insemnări ieșene**, **Ion Neculce**, **Hrisovul**, **Teodor Codrescu**, **Revista genealogică**, **Arhiva**, **Viața românească**, **Kalende**, **Ramuri**, **Ateneu** și altele. În 1947 e numit director al cotidianului **Dreptatea nouă**, publicație cu profunde semnificații în epocă. Istoricul a făcut permanent istorie. Nu s-a abătut nici un moment de la dezideratele formulate încă dintru început de Nicolae Iorga. Studiile, articolele, notele și cărțile sale s-au impus prin rigoare, seriozitate, ipoteze îndrăznețe, cit și prin forma fermecătoare în care au fost elaborate. Din opurile sale se impune să amintim aici câteva: **Domnul Moldovei Miron Moghilă Barnovschii**, la tri-

centenarul morții sale (1933), **Lupta decisivă de la Tătăreni și capitularea dărăbanilor deasupra Tăuteștilor**, 22 noiembrie 1615 (1935), **Despre capuchehăile Moldovei și poruncile Porții către Moldova pînă la 1829**. Contribuții la cunoașterea raporturilor de drept dintre Moldova și turci (1943). Un domnitor, o epocă. **Vremea lui Miron Barnovschii Moghilă**, **voievod al Moldovei (1980)** și **Bibliografia numismatică românească (1984)**, spre a constata aria cuprinzătoare a preocupărilor marelui cărturar. Fiecare contribuție a istoricului Aurel Golimas a stîrnit interesul specialiștilor. Așa se face că opera sa e receptată pozitiv de personalități ilustre ale istoriei și culturii naționale.

NICOLAE SCURTU

Cronica literară în linii frînte de LINU

Achim Mihu, **Maestrul și iedera**. Eseuri. Editura Dacia, 1988.

Achim Mihu dispune de mijloacele necesare pentru a explora profunzimile.

Cronica literară

de AL. PIRU

La sfârșitul generosului septembrie care a prelungit cu o lună vara acestui an, am întreprins împreună cu o echipă a Uniunii Scriitorilor, o călătorie prin frumoasele așezări ale Moldovei de nord (Botoșani, Ipotesti, Havinra, Darabani, Miorcani) spre a ține prezent în inima noastră pe Eminescu și a omagia, cum se cuvine, memoria lui Ion Pillat, un poet al „timpului regăsit” ca Charles Péguy, poetul care a avut, ca Ungaretti, cel mai dezvoltat „sentiment al timpului”. Am pătruns în spațiul eminescian al Ipotestilor (casa părintească splendid reconstituită) și în pillatiană „casă a amintirii” de la Miorcani cu frumosul muzeu de curînd amenajat.

La Botoșani m-a întâmpinat între alții oameni de bine, surizători, poetul Dumitru Ignat despre care am făcut o mențiune la placheta sa de debut, cînd avea 36 de ani. Pe această linie, în în cartea mea din 1981 **Debuturi**. Între timp, cumpărarea unor unelte de scris, amabil, glumeț și optimist, Dumitru Ignat mi-a oferit ultima sa carte de versuri, a treia, scoasă la Editura Junimea din Iași în 1988, **Prag**. Cum e omul, așa și poezia lui, simplă, fără artificii, știind, ca Protogoras că „omul este măsura tuturor lucrurilor, a celor ce sînt în ce fel sînt / a acelor ce nu sînt în ce fel nu sînt”, din care își scoate un îndemn: „Mai multă îndrăzneală ar trebui să arăt înaintea cuvintelor. // Ce naiba, mă fisticesc ca o fetișcană înaintea nun-

ții, / ce mă tot izmenesc? / Ia-le de guler! — mă îndemn / cuvîntul nenorocire nu-i nenorocirea însăși. / Hei, vorbelor, fetelor! / Ce pedecapsă să spui cuvinte despre cuvinte...”

Poezia este, după Dumitru Ignat, un „obiect zburător neidentificabil”, „un zeu de aer”, sau un „eter lunecînd”, o „umbră a umbrei” și o „iluzie trecută oglinzii / din respirația celui în vis”, domeniu inefabil al imaginarului, iar poetul o ființă care „născoceste mirări / și lucrează la perfecționarea viitorului”, stînd la o masă de lucru „astrodrom de gânduri : instanțanțe către Pretutidene”. N-am spune că imaginile-definiții nu sînt bune, după cum de reținut ni se par și acelea despre o noapte omnivoră care infulecă pădurea sau jazzul văzut ca facerea lumii în șapte note, căci poetul e îndrăgostit de cîntăreții de muzică ușoară Ray Charles, Charlie Parker, pianul lui Duke Ellington, „do-ul supraacut al trompetei lui Satchmo”. Interesantă e și viziunea lumii povestilor ca o iluzie, dar și ca o oglindă a realității (**Replică**): „Mai este acum sau a fost odată / lumea din povești — o prejudecată // Unul ucide, un altul fură, / lumea poveștilor e-o lume dură // Afli mulțimi de balauri și zmei / că ți se face silă de ei // Toți sînt în stare de vreo grozăvie: / lumea mai rea nici nu-ncap să fie. // Iar cînd apar în lumea noastră / Făt-Frumos vine să se odihnească. // O singură scuză poate să prindă: / Lumea din basme-i doar o oglindă”. Să adăugăm și această confesiune-portret: „Mă simt un turist bătrîn / vizitînd ruinele / lubirilor vechi, obeliscuri / pe Cîmpia interioară / unde bătălii singulare / n-au avut decît invinsi”.

Dumitru Ignat e un poet fără emfază, modest, la locul său.

Surpriza sînt pentru mine versurile lui Ion Cristofor, poet echinoxist, născut la 22 aprilie 1952 în comuna Geaca, din județul Cluj, prezentat cu volumul său

Noul și vechiul

de debut. În odăile fulgerului (Dacia, 1982), de Petru Poantă. Extrem de personal ca și primul (ii găsim o mică asemănare cu Emil Botta) este cel de al doilea volum **Cina pe mare** (Dacia, 1988). Poetul e un temperament agitat, un play-boy al suferinței intrînd în categoria unui Rasputin sau anarhist al melancoliei, maresal al plictisului, Mefistofel al surisului, Hamlet provincial, Demostene apatic, Magellan al umbrei, într-un univers care a pierdut sensul miturilor, și vede peste tot doar zei expiați, ascultă „heracliti izvoarelor bolborosînd în greaca lor tirzie”, îl plimbă în lesă pe Homer ciinele, percepe din depărtare lătratul uzinei muzelor, el, cap de Orfeu lapidat de menade (**Ultima cină pe mare**): „Am dansat pe terasa ultimelor stele / cu ultimele femei ale unei rase stîșite demult / Am moțait în toate sălile de așteptare ale gărilor / Adormiți de fosnetul sorilor în agonie / Am auzit tingindu-se Ofelia în robinetele hotelurilor îndepărtate / Am fost neliniștitul ucenic al vîntului, maestrul pulberii drumurilor. / Tovarăș huhurezului în catacombele imaginației / Am fost contemporanul acestor nori în care sporovăiesc mefistofelii după-amiezii / Ne-am spălat fețele oboșite în fîntinile arteziene ale marilor orașe / Gheizeri apatici ce abia mai aruncă în aer / Singele unor zei demodați”. Cu toate că și pentru Ion Cristofor poezia e o „piine a iluziei” asistăm în poezia sa mai ales la o retorică a deziluziei, la o mallarmeană saturație de cărți: „Carnea e tristă și, vai, exilate dorm cărțile / în bezna, în milul melancoliilor” („La chair est triste, hélas et j'ai lu tous les livres”). Nu-i de mirare că poetul respinge „rîșniță versului unui poet tradiționalist și senil”, ca și „principiile estetice ale poetei ochelariște de alături”, preferînd să fie măcar o noaptea-două „minotaur... în dedalul de freamăte ale unei femei”, deși e convins (formidabil sarcasm!) că „vai, nu mai există fecioare pe pămînt / și imaculata concepție nu va mai avea loc”. Însoțit pretu-

tindeni de „fratele vînt” și de „Sora humă”, Ion Cristofor s-ar vrea totuși „un contrabandist de eternitate la frontierele umbrelor” într-un moment cînd, vorba lui Odysseas Elytis, luată ca motto, „nimeni nu mai poartă doliu după privighetori și scriu cu toții poezii”. E adevărat, poezia lui Ion Cristofor e o dinamită a tuturor poncifelor cu efectul unui soare care apune, cum vestește o imagine, „cu demnitatea unui lord pe eșafod”.

Din cel de-al treilea volum de versuri al lui Dan David (n. 1952 în comuna Bertea-Prahova) **Podul cu fin** (Cartea Românească, 1988), următor lui **Fu vă iubesc pe toți** (1982) și **Lorelei** (1984) vedem, poate și fiindcă e bibliotecar, că i-au trecut prin mîini mulți autori precum Ioan Alexandru, Aristotel, Champollion Coșbuc, Dostoievski, Eminescu, Freud, Gide, Kafka, Liiceanu, Gellu Naum, Platon, Andrei Fleșu, Rabelais, Salinger, Shakespeare, Virginia Woolf, și probabil Umberto Eco cu al său roman **Numele trandafirului**, căci își face din numele Umberto un alter-ego: „Mi-ai luat fruntea, de miine o să vorbești cu fruntea mea”. De altfel, citim și un poem **Trandafirul** cu indicația „Acest trandafir roșu care răspunde la numele meu...”. „Noi înșine nouă nu ne sintem suficienți”, ne mai previne autorul, convins că el este „nimic, nimicul cel mai pur”, avînd deci nevoie de o „colaborare echitabilă”, ușor de realizat în sfera tăcerii: „Eu tac, tu taci, pămîntul tace”. „Podul cu fin” e mai mult un car cu fin unde poetul adună, după cum declară în **Omul seamănă cel mai mult cu sine însuși**, experiențe diverse, potrivindu-le, însă, cum e și normal, la dispozițiile proprii: „Reeditec verdicte, pasiuni baroce, reactualizec principii lui Wagner... / Nu-mi permit afinități spectaculare, singele meu e matematică!... Aș putea fi modern, dar imi lipsese pășunea, harfa, oile. Sînt plin de influențe și de crengi...”. Ne amintim că un volum postum de Arghesi se intitula **Crengi**.

O PRIVIRE CĂTRE CEI CARE VIN

Marin Sorescu

O singură generație nesfîrșită: generația Eminescu

Grija și îngrijorarea față de soarta debutanților s-a generalizat și pacienții sunt supuși, periodic, unor consultații și ascultații foarte serioase. Unii au și răgușit zicînd „33”. Consider de bun augur dezbaterile găzduite, de mai multă vreme, în această revistă. Probabil că s-a spus chiar totul. Și probabil — sau mai mult ca sigur — unele lucruri trebuie repetate. Care este, de fapt, situația? S-a produs poate o gîtuire în fluxul tipăririi inspirației și tinerii candidați la calitatea de autor sînt, de mai mulți ani, neliniștiți. Riscă să se sufoce. Riscă să apară ca tineri, cînd deja au împletit cozi albe (cei cu plete). Riscă să... riscă mult! Chiar dacă publică în reviste — mai mult decît pe vremuri — ambția de a-și vedea numele pe-o carte mi se pare legitimă. Există multe promisiuni, începuturi de univers liric (dar cine nu are un univers astăzi?) interesante, foarte multe căutări. Sistemul aparițiilor colective mi se pare și mie neconcludent — oricît ar fi de bine intenționată editura care lansează echipe, ca în cosmos. Scrisul e o treabă individuală. Rescrisul — cine ajunge la asta — și mai individuală. A asvirii în lume buchete-buchetele, într-o singură carte legată cu fundă, un fel de ikobana, unde fiecare floare se simte la fel de stînjinită — mi se pare o rezolvare prea administrativă a cazului cu debutul. Cred că editurile ar trebui să-și asume răspunderea unei selecții individuale (per ins, nu per total), selecție exigentă și totodată generoasă. Nu poți nimere genile dintr-odată. Că nici nu prea stau. Trebuie să lași o margine „de joc”. În cazul acesta, autorii înșiși ar simți nevoia să se prezinte în cea mai bună formă a lor — și numai atunci cînd au ajuns la o formulă originală. (Foarte mulți vin cu simple imitații după autorii preferați). Participarea la o competiție reală i-ar stimula pe cei foarte buni și-ar exclude automat veleitarii, pe toți cei plini de bună credință, dar lipsiți de vocație. Există și un aspect, ce apare întotdeauna estompat, cînd e vorba de tineri, dar care nu e deloc marginal: problema talentului. Nu întotdeauna există numai obstacole administrative, reale. Mai e vorba, citeodată și de asalturi ale nonvalorii. Nonvalorile promovate, ajung hăt-depar-

te, te pomenesti că scriu 10—15 cărți și nu au debutat încă (individual sau colectiv). Problema este deci mai complexă. Dar oricît de complexă ar fi, eu, ca simplu cititor, pretînd un singur lucru, foarte simplu: să se asigure continuitatea literaturii române, publicîndu-se toți cei care îndeplinesc, prin talent, conștiință și iarăși talent, și iarăși conștiință, condiția de scriitor român. Nu-i condiția cea mai de invidiat, de altfel: ea îți cere să trăiești numai pentru ea, să sacrifici totul pentru scrisul pe hîrtie. Ce mare fală este aceasta? Nu le recomand tuturor celor care scriu să rămînă numai la atîta. Ar putea face lucruri mult mai mari în alte domenii. Dar dacă tot nu se pot lăsa de scris (trebuie să încerce asta de foarte multe ori); dar dacă toate obstacolele închipuite sau reale, nu-i descurajează de tot — atunci să continue. Se vor alege, dintre toți, acele personalități cu sigiliu, care fac min-

dria unei națiuni și de care literatura noastră nu a dus lipsă. În ce privește generațiile, (o problemă foarte discutată la noi, aproape la fel ca și post-modernismul), vom vedea la urmă în ce generație ne încadrăm. Literatura română, cred eu, are doar o singură generație nesfîrșită: generația Eminescu. Să ne străduim s-o cinstim, așa cum se cuvine, și să dăm drumul tinerilor să intre în literatură. Să se năpustească, să dea buzna. Cu fast și tam-tam, așa cum vor ei, căci tineretii nu-i stă rău un pic de carnaval. Sau pe tăcute, dar cu ecou bubuitor în timp. Observ că m-am infierbîntat și pledez pentru tineri, ca și cînd m-aș pregăti să mai debutez o dată. (Ceea ce și fac, de altfel. Să nu creadă tinerii mei prieteni că numai ei au greutăți „inerente începutului”).

Lirismul trebuie recuperat zi de zi, ceas de ceas și nu în proporție de masă, ci în proporție de individ. Lirismul este o

problemă a noastră foarte intimă, precum respirația. Cine să respire pentru tine? Există periodic revizuirei ale noțiunii de lirism, provocate de cite o viziune a unui foarte mare creator. Aș observa în ceea ce privește poezia românească contemporană, una din cele mai interesante din Europa — și nu spun asta din complezență — o adevărată explozie a laturii ironice — vezi promoția '80 — care începe să fie estompată de viziunea gravă, mai crispată poate, dar autentică, în adînc, a promoției '90 și a promoției 2000, care înmugurește prin ceneclurile școlilor. În cadrul acestor coperti de carte ale noii poezii încap toate experiențele și marele talent care se va ivi, unul singur poate din atîtea promisiuni, i se va permite orice cutezanță înnoitoare. Trebuie să avem răbdarea și totodată nerăbdarea de a aștepta.

Dar tinerii cu cărțile gata scrise să poftească. Pofțiți, domnilor!

Poemele adolescenței

Dimineața începe cu poemul acesta

Dimineața începe cu poemul acesta,
cu pașii tăi, cu miinile tale,
cu tristețile tale înșirate pe-o stradă.
Dimineața ingheață pe un lac de formol
care te adoarme din cînd în cînd.
Dimineața începe cu poemul acesta.

pe atunci orele serii erau mai tirzii, mașinile aveau faruri oblice, șoferii erau fericiți; un taximetrist își pierduse o dată iubita, (de atunci i-au ieșit vorbe mici, criminale); cerul părea de nedescris, luna se-măna cu becul de la intrarea barului de după-amiază...
scriam... o sinucidere lentă, tirzie și degetele îmi dispăreau în carnea unui poem, era o zi destul de frumoasă; timpul semăna cu un animal dresat, cu o cucă.

...tot mergînd ajunseseră toți niște simple semne de carte; ferestrele sinilor tăi erau aproape închise, prin ele puteai să vezi o dragoste mare. la un moment dat însă, totul părea să se termine ca un zîmbet ales; imi era atît de dor de tine în zît stelele apăruseră inocent pe cerul ca o hîrtie... pe atunci orele serii erau mai tirzii, mașinile aveau faruri oblice, șoferii erau fericiți.

Dimineața începe cu poemul acesta
cu pașii tăi, cu miinile tale,
cu tristețile tale înșirate pe-o stradă
Dimineața ingheață pe un lac de formol
care te adoarme din cînd în cînd...
Dimineața începe cu poemul acesta.

IONUȚ CIRJAN

Poeme de Dumitru Velea Inscripții pe pietrele Dobrogei A doua navigație

lui Vasile Pârvan

Oameni amestecați cu marmură au adus corăbiile din Milet pe malul lacului Sinoe, nu departe de Peuce — o călătorie ca un rug, într-o clară deșteptare, pentru dimensiunea a patra. Aici, Călărețul trac l-au simțit aspru și tare, trecindu-le peste frunți, și cei mai bogați au pus să le fie săpat în piatră. Toată noaptea „Micii Maeștri” au cioplit pietrele vieții și toată ziua au săpat pe cele de sub umbrele morții. Au împodobit Histria cu altare și idoli: Zeița Iubirii cu o pasăre-n brațe și o pasăre cu capul zeiței; capete de sileni și lei au zugrăvit pe amfore; pe stâlpi de piatră au înscris drepturile recunoscute de guvernatorii și împărații Romei: epistolele lui Flaviu Sabin, Plautiu Elian și Pomponiu Piu; altare lui Jupiter cel prea Bun și prea Mare au ridicat; Sub Eroul Călăreț au cioplit Praznicul morților cu viii, mutind aici Rosaliile Romei. La Banchetul acesta, parcă se-aude Socrate vorbind ucenicilor săi, după întoarcerea corăbiei de la Delos, gata pentru a-l purta pe fluviul luminat de ghirlande de trandafiri (cupa întinsă i-a devenit în dreapta coronă aprinsă!)

Acum, martorii toți sînt în somn, numai valurile se mișcă odată cu pescărușii. Pentru a descrie cea de-a doua navigație a unui popor, Vasile Pârvan a început să sape de la Marea cea mare spre Carpați.

Corăbii curg prin pămînt, ca un ochi fără pleoape, să întemeieze lumina și semnele Cărtii — deasupra o roză a umplut cerul. Să fie Sărbătoarea trandafirilor?

Eroul călăreț la vinătoare (piatră funerară traco-dacică)

La Ulmetum

Pe aceste movile umede, generații după generații au semănat griu și generații după generații au secerat griu —

la sfîrșit, lăsau împletită, din cele mai bogate spice, barba Zeului Silvan.

Într-o zi, oamenii au scos de sub movile uriașul stîlp de piatră al lui Gaius Iulius Quadrat, pus ca ușor de poartă cetății Ulmetum, și, curățindu-l de pămînt, au citit pisania cu litere mari săpate în piatră!

Pe fața din dreapta, au văzut chipul unui cioban cu sarica pînă la glezne, însoțit de un ciine (rămas pe jumătate),

iar pe cea din stînga, uimiți, pe-al plugarului ce ară movila, chiar pe sub picioarele Zeului Silvan (rămas numai de la briu în jos):

cu toiagul lui lung și însoțit de un ciine, ținînd în mină vasul de băut și imprăștiat, peste semințe, licoarea sacră.

Aproape de Tomis

Tot mai plecat peste piatră, Flaviu Castu cioplește numele tatălui său, Flaviu Capito, cavaler decorat pentru acte de vitejie de împăratul Flaviu Vespasian.

Cu dalta aprinsă și mina albită de praf, ciopliatorul taie prin întineric, Sub ochii Eroului Călăreț, un singur nume cu litere de foc.

— Fii răbdător, trecătorule, vinătoarea abia începe, viața de vie ți-a atins picioarele, încă o clipă, și din numele tău va țîșni o flacăra.

DEBUT

Octavian
Măndiță

Și multe
ierni
trecuseră

Dintotdeauna psihiatrii, psihologii și toți specialiștii a căror meserie începe cu acest incitant prefix, s-au bazat pe investigația naturii umane. Fără discuție, dialogul stimulează și te împinge spre căi interioare nedesluite sau barate de temeri, pe care numai curiozitatea altuia te decide să le calci. Îi admir sincer pe acești oameni ce scormonesc în noi pentru a pune ordine acolo unde haosul domnește. Însă în cazul meu, arhitectul Adrian Lascăr, acești intereseși oameni imi sînt inaccesibili. De ce? Pentru că nu mă pot diseca decît în fața mea. Iar instrumentele care imi sînt necesare în acest travaliu sînt colile albe și pixul.

De cînd mă știu am cochetat cu această formă de confesiune, bine definită fiecărei vîrste, dar am fost realist în aprecierea valorii ei literare. Nu din cauza complexului individual de formație, hai să-i spunem exactă, ci din cauza pasiunii extraordinare pe care doream s-o redau. Existau două variante. Textul sau parea scris de un adolescent la prima silabisire a timpului ori de un tînăr ce dorea să epateze. Așa că totul a rămas pentru mine. Materie primă pentru reversul medaliei — varianta de confesor.

În ultimul timp nici aceste rare momente de liniște cu mine n-au mai fost adevărate. Foloseam cel mai diverse tertipuri pentru a ocoli zona interzisă, unde proliferă cu dezinvoltură taina.

Ce puteam face în această situație, pradă sentimentelor contradictorii, decît să blestem curiozitatea mea și păcatul inițial.

Totul a pornit de la o fotografie. Nimic neobișnuit. Un grup de tineri, pe o stradă. Iarnă, zimbete, ochi luminoși și în centru o femeie unică, mama mea, încadrată de tatăl meu și un bărbat tînăr cu un aer ușor melancolic. O figură extrem de cunoscută pe care nu știam de unde să o iau. Ochii arzători, nasul, gura senzuală, totul coincidea. Dar cu cine?

Nu am reușit să descopăr, dar poza m-a însoțit pretutindeni ca un talisman. Părintii mei și el.

Șocul revelației a venit mult mai tîrziu. O seară de primăvară romantică, încărcată de simboluri și miros pătrunzător de tei. Singurul loc din care fascinația crepusculului devenea o senzație interioară acută rămăsese terasa.

Stăteam acolo de mai bine de două ceasuri captivat de tot ce înseamnă viață, cînd două miini dragi, fluturi de noapte ai dragostei, se cuibăriră promițătoare la pieptul meu. Le-am acoperit ocrotitor și le-am împins încet, cu o tandrețe nesfîrșită spre buze, care le așteptau vibrînd de pasiune.

Drept răsplată s-au lăsat sărutate și apoi au început o tulburătoare expediție fizionomică. Unghiile sîdefate au lunecat ne-

spus de lin pe bărbie, despărțindu-se apoi pentru a-și continua fiecare drumul spre frunte. Aici palmele s-au întors brusc rădîind căldură peste ridurile adînci. Cînd au considerat că liniștea inundase destul timpurile s-au ridicat leneșe în favoarea arătătorului ce a pornit să închidă cercul coborînd peste un ochi arzător, peste nas, peste buzele senzuale...

„Nu se poate!” Am țîșnit speriat de ceea ce nu voiam să înțeleg, oprindu-mă în bezna din sufragerie, în fața oglinzii.

Împotriva voinței mîna se ridică brusc spre comutator și apăsă. Lumina năvăli întunecîndu-mi pentru o fracțiune gîndurile. Din oglindă mă privea bărbatul din fotografie. Numai că alături nu erau părinții mei și multe ierni trecuseră.

Așa am pătruns în taina celor doi, comînd cel mai mare sacrilegiu sentimental din viața mea. De acum înainte o vom împărtăși în trei. Lanțul s-a închis.

Una dintre primele repercusiuni ale tainei și cea mai puțin importantă a fost reconsiderarea formulelor tip utilizate în literatură. Exemplu concludent — „glasul singelui”, devenit realitate și vîltoare de senzații nebănuite pînă acum.

Aceasta a fost singura urmare pe care am iubit-o.

În rest întîlnirile săptămînale cu părintii mei, denumire pe care mereu o vor purta, au început să mă solicite nervos tot mai mult. Nici nu bănuiam ce țarie îmi trebuie să disimulezi. O vinătoare de gesturi, cuvinte și inocente salvatoare camuflată într-un banal cotidian.

De el nu știam dacă vreau, dacă pot, dacă-mi este permis să mă apropiu. Nu mi-a fost greu să aflu că era o personalitate a zilei, că inerent îmbătrînise și cam atît.

De fapt cine eram eu, chiar dacă aveam același singe? Un străin pe care nici măcar nu-l văzuse. Trecuseră prea mulți ani și chiar dacă eu doream, el depășise perioada complicațiilor sentimentale.

Îmi imaginam frecvent o posibilă întîlnire. Dar toate se încheiau lamentabil.

Doă caractere tari, învingînd emoții, nu aveau ce să-și spună. Își frămîntau nervoși miinile, ochii se îndepărtau grăbiți cînd privirile se întîlneau, iar stropi grei de sudoare se scurgeau neputincioși.

Aparențele înșală!

Uitasem de atît de puțin cunoscutele efluxuri de căldură. Mă întrebam mai devreme dacă vreau să-l cunosc. Demnitatea se afla într-o mare dilemă. Să dea crezare primului impuls care-mi șoptea că el jucase fair-play, dar iubise un om destinat sacrificiului sau...

Deși mă strădui să le acord aceeași greutate nu pot accepta decît prima variantă. Punctul meu de vedere începe

să prindă contur numai că am omis cu bună știință rolul lui. Decisiv de altfel.

De aceea nu am curaj. Îmi dau seama perfect că nu ar mai aparține secolului nostru o ten-

tativă de mentală. În niște mater iese în cor triunghiului EU — FOI

Schiță după un de dragost

Aceeași pași ce ocolesc cu grija ochiurile de cer alelelor. Aceeași mesteceni străjuind cu o inocență salvatoare căutările de sine și de aproape.

Aceiași tramvai scăpat ca prin minune de avangarda noului, cu inghiesuală și nostalgie nerostită.

Aceiași bloc de pe Titulescu cu etajul lui trei și cu prietenii pierduți și regăsiți de atîtea ori, încît revenirea a devenit un ritual al iertării.

Îi privesc cu drag cum se ascund îngroziți și fascinați în spatele ochelarilor de medicinisti cuminți. E un moment de reflecție, cînd atitudinea lor evoluează de la părere de rău la aprobare tacită.

S-au obișnuit să caute defecte, justificatoare pentru numeroasele mele renunțări, chiar dacă stabilitatea lor este ca și inexistentă.

Scenariul este perfect. Discuția a fost împinsă subtil către preocupările cotidiene, așa că mă pot considera readoptat de generozitatea lor.

Mă arunc însetat în jocul lor deși simt cum palpiții și creștele golul în care mă scufund de cîva timp. Totul îmi pare ca într-un film mut, menit să te tristeste cu vechimea și naivitatea sa.

Îi văd cum se agită cu dezinvoltură, cum rid și devin serioși. Dar comunicarea nu mai poate fi decît verbală. Și ei simt asta.

Ei în schimb mă las tirat pe panta aceluiași gol. Este foarte simplu, chiar comun. Să zicem un melou prin fața căruia trec frînturi de oameni, situații, obiecte defo mate de viteză. O avalanșă de flashuri, veritabile șocuri electrice, te pătrund și se ascund în tine.

La început ești derutat. Nu recunoști nimic. Lumea contorsionată te îngrozește.

Este momentul cînd intră în scenă umbra de pe bancheta din față. Imobilă, cu ochii ațintii într-un punct material din bezna îți insiră toate mizeriile pe care le-ai înfățișat sau a căror victimă te-ai complăcut să fii, pînă cînd mișcarea haotică ce se perindă prin tine începe să semene tot mai mult cu trecutul.

De aici încolo intervine doza de obsesiv a fiecăruia.

Devin brusc regizorul filmului al cărui scenariu vine către înțelegerea mea, secvență cu secvență, din necunoscut.

CADRUL I:
O tînără blondă, cu ochi de o culoare aiuritoare, debordînd de vitalitate stă total indiferentă în fața unei crengi de liliac alb strivit.

SECVENȚA — la întîmplare:

O dragoste mare ca în filmele de duzină cu lacrimi și iertări, seri pe malul mării, nopți vijeli-oase (totul se petrece în bezna) și sărutări în miezul zilei.

Paralel se vor urmări pregătirile de nuntă (ale părinților).

CADRUL II:
Atmosferă de petrecere, spre dimineață. Într-un colț, pe un scaun, tînărul-erou ținînd pe ge-

nunchi dulce din cadrul I.

În ciuda lui sînt secer total indiferent și ciorapii de salo. Neferici în ultimul renunțat.

CADRUL 21:

O iarnă vnați ce împi lînde printr frenetice da

Doă moș foarte sus r viscol.

CADRUL 22:

Se pot di greutate, co El stă liniș virful cizme ce întreaga semn.

CADRUL 23:

În prim-p Sînt zdrob re, fără nic venire.

CADRUL 24:

În prim- Terchiuesu u incolțise.

Discuția d niști a încep semn că viz apropiu

La us I sar să mă și fixitatea această sear

Așezat con troleibuz, m asistență. Mă o femeie. A

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

Î

SECVENȚE LIRICE

Radu Cange

Sfială

Ca pămîntean care te știu prea bine,
Cimpie frămîntată cîndva de hoți de cai,
Mi-e inima pierdută în dor numai de tine,
Cînd șeaua de amurguri încă ți-o scuturam.

Sfioasă mi-e mîhnirea, cînd calc în praf de aur...
Pășesc nesiguranța ca vîntul pe vreun plaur.

La mînjii dulci

La mînjii dulci din arii nu le mai dau mîncare,
Le-ajunge zbenquiuala de tineri nărași,
Căci vezi în ochii lor doar foamea-n disperare
De spațiu necuprins de ei și de părinți.

Am fost și eu, odată, un minz mereu în fugă,
Ce călărea doar praful din largul Bărăgan.
Mai nimeream cu botul în vreo pustie glugă,
Mai nimeream prin griul din margine de lan.

Dar vezi cum este viața: din patru ped celest,
Ajuns-am scribul mindru ținutului agrest.

Tu, Bărăgane

Plîngînd, ca tine, din grelele-ți pămînturi,
Tu, Bărăgane sfînt, — un clar izvor,

Alexandru Duran Glasul povestirii

Im

Schimbarea pianului se făcu în liniște. Samovarul tocea molatic deasupra plitei incinse. Norii cenușii începură să se închege într-o mare uniformă și rece. Zăpada cădea somnambulă, îndesându-se în ferestrele mici, acoperind scaietii uscați și tufele de măcieșe.

a iubitei

privirile
ragoste și
leta mini
prietenei
a relevat
istiul și a

umeti afi-
rea să co-
anțuți în

rite de
rite sub

oarecare
hipurilor.
jind cu
in timp
plora un

n picioa-
de re-

le lui.
te tocmai

i medici-
cezească,
optare se

R. ece-
i tăcerea
nie din

scaun, in
it cu in-
onstat. E

raznicul viilor cu morții", a subofiterului
Claudia Saturnin, așezată la Tomis

teleg să-ngin aceste cinturi,
intă-n trup de fată vreun fior.

imislita rază de lumină
se mult mi-o trag și mă-ncunun,
i-mi cade lacrima de tină
ta suferință, nici nu-ți spun.

lăcaș de piine și de zgură,
i verde, repedele vint,
pus pe limbă candidă aură,
rță, bocet și un singur cint.

rian Manolache

snicie

l clipei,
itor

adineul pământului, haita se risipi pentru moment și ușa se deschise lăsând să intre un bărbat urias, incins cu o pușcă zdravănă, infolosit într-un cojoc mișos, cu o căciulă mare cit găleata din fața cuptorului.

— Bună seara! Mai aveți loc pentru o găzduire?

— Bună să-ți fie inima! Pof-tește! La loc lângă cuptor că trebuie să-ți fi înghetat sufletul prin nămeții din cimpie. — zise Teodosie, — așezind ferăstrăul pe lada din capătul odăii.

— Brrr!... Da' am cam tras-o! Ninge și viscoleşte întruna, de nu se mai vede la un pas de om.

— Da, da — pustie și nesfirșită iarnă, trosnesc pietrele de la fântină, copacii crapă de ger și pământul a început să sune ca un butoi gol, cirezile de reni îngheață din mers, rămân cu toții așa, cu boturile în vînt, picioarele le atîrnă în gol, și gîtul li se întinde spre ceva, necunoscut nouă, caravanele au dispărut sub troiene, iar sate întregi sint acoperite și ele cu totul de un strat gros de omăt, imposibil de străbătut, ca o calotă nesfirșită de gheață.

Scindurile pereților începură să trosnească asurzitor, femeile se strînseseră una în alta, bărbății se ridicară în picioare și priveau neliniști tavanul, ferăstrăurile, pereții scoroșiți, gata să plesnească sub presiunea vîntului sălbatic.

— Doamne Dumnezeu! — parcă ar fi sfîrșitul pământului... — strigă Lucretia, și înfricoșată se prinse de gîtul lui Teodosie care o strînse și el bine, acoperind-o toată cu trupul lui și privind încordat spre ușa ce da să se spargă în bucăți.

Bărbatul care tocmai venise izbueni într-un ris ce stinse câteva luminări, zguduind năprasnic totul în jurul său, hohotind asemenea cascadei din creasta muntelui pleșuv, cu miinile făcute cruce peste burtă.

— Da' stați blînd, oameni buni, ce v-ați speriat așa? Pe mine mă caută crivățul ăsta afurisit, numai cu mine are ce are, nu vă temeți, o să plec numaidecît și o să vedeti că totul se va termina cu bine.

Deodată, o bubuitură violentă se auzi pe acoperișul hanului și într-o clipă, totul se scufundă în întuneric, zăpada viscolită sufla greoi cu milioanele de fluturi inebunite, un balans continuu se porni să fluture hanul de colo-colo, navigau peste troiene adînci, pianul îmbătrînit continua să se vaiete, înflorindu-i și ultimele clape, asemănător uriașelor corole de magnolii, tremurînd ca un lan de secară în briza plăcută a verii timpurii, curînd se aprinseseră din nou luminări, vizitatorul uriaș se ridică de pe laviță și făcu cîteva pași prin odaie, căs-cînd și intinzîndu-și oasele ce-i pîriiră cu un trosnet prelung, în grup, fiecare pe măsura puterii lui, minus osul maxilarului inferior, apoi se răsti supărat la oameni, „ei, ce-i, ce stați așa ca

ca un acord
din Wagner.

Frămîntare

Oare,
în slava
de dincolo,
printre luminile
CUVINTULUI,
plutește și șoapta poeziei!

Dorința

O, dacă aș putea
întrupa această
iubire,
într-un porumbel
cuminte și blînd
care ciugulește
din palmă...
și zboară.

popîndăii? — asta a fost, acum sinteti cu toții invitații mei la o cafea, gata, ajunge s-a terminat cu mulrele astea stupide, încercați să vă încălziți un pic înainte de a trece la scena următoare, ei! recuziter, ce se aude cu panourile alca? ne trebuie neapărat în final, — sunetul vă rog, e în ordine? — în ordine! — se auzi o voce în difuzorul din stînga aparatului de filmat așezat, în apropierea pianului sacrificat, — dar, este necesară montarea unui alt ventilator deasupra cameret, acum iluzia viscolului trebuie construită în tavan, da, bun, vă rog, treceți fiecare la locul său, gata, gata... liniște! atenție la decoruri și la timpii morți, sincronizați-vă mișcările, vreau totul spontan de la voi copii, cit mai natural, — gata! — Atenție! Motor!

Totul se porri cu aceeași furie, viscolul își reluă zbuciumul și îndirjirea inițială, Lucretia și Sigena se repeziră spre cuptor cu miinile la gură, aplecate în bătaia nemiloasă a vijeliei, regizorul se trînti în scaunul său înalt urmînd încrunțat scena, Teodosie își aruncă țigara pe jumătate fumată și trecu instantaneu în pielea personajului, potrivindu-și mimica studiată, becuțele puse la o baterie slabă erau apropiate de un asistent ce se căznea să tremure lumințele acelea cit mai convingător, haita privea din nou prin ferăstrăurile întunecate și corabia beată își reincepu călătoria.

Izbitura se produse în timpul sărutului, calmul dinaintea furtunii stăpînea pretulîndeni, Astaroh poliedricul se limpezia în apele ochilor femeii din hambar, ceilalți începură un cîntec uitat, se îmbrățișau din cauza frigului și a tristeții poetului ce adormea la pian, invazia de porumbei pitici se sfîrși dimineața, ei toți iubind filfierea aripilor descătășate, ginguritul și liniștea zborului lor în cercuri, așa treceau de mină cu femeile liniștite, o bună parte din noapte, ceasuri răsfățate și limpezi, echipa se risipi prin motelurile din jur, regizorul și toți ceilalți renunțînd să mai aștepte întoarcerea porumbeilor, erau voiajori și curînd poposeau cu toții la casele lor, dar ei, cei din afara jocului nu renunțau la iluzie, jocul continua pentru ei, figuranții își investeau nimicul cele mai rămăsese și perfecționau fiecare scenă, inutil și pretențios, filmările se terminaseră din toamnă dar ei așteptau iarna adevărată și nu cea închipită, perversă și demistificatoare...

Astfel se face că la hanul „Trei Inimoare”, cîteva comediantii și-au jucat rolul o viață întreagă, serios și anonimi, uitați de liniștea și imensitatea din jur. Corabia lor beată se ridică uneori și crește pe înălțimi spre orizontul azurii.

După un timp își face apariția legănîndu-se și, scrișînd, se așază pe fundul albiei secare, pentru ca o vreme să transpire buimacă între dimburile acoperite cu scaiet și pir.

Un pian bolnav se aude gemînd cînd și cînd în lungile nopți de iarnă.

Astaroh poliedricul taie lemne pentru singura sobă, iar fumul ce se strecoară prin hornul subțiere anunță de departe că ei toți sint acasă...

DEBUT

Poeme de

Gheorghe Anghiel

Recrudescență romantică?

Gheorghe Anghiel e un tînar poet tras dintr-o cinstită familie de olteni. Notarul, la venirea pe lume i-a înscris numele în mitrică după un terțip fonetic: Anghiel și nu Anghel, dar greșeala nu supără, Anghiel sună frumos, accentul deosebit îl diferențiază de alți angheli și arhangheli ce bat la porțile poeziei.

Profesia? Muncitor, la o întreprindere de reparat utilaj comercial din Pitești. Cîndva a fost și șef de gară. Păcat că nu mai e, fiindcă un poet-șef de gară, trebuie să recunoaștem, presupune o logodnă insolită dar și... fericită. Cu ani, nu mulți, în urmă, aflînd Șeful că în personalul Golești-Cimpulung se află Nichita Stănescu și fiind peste măsură de emoționat a rămas pur și simplu cu stegulețul în mînă, uitînd să dea plecare. Nu s-a perturbat circulația, slavă domnului, dar omul nostru n-a mai avut pace și s-a apucat (tîrzior) de... versuri.

Eu i-am citit un manuscris și, cu toată dragostea, simt nevoia să-i dau „plecare” într-un parcurs plin de capcane. Anghiel scrie cu ostentatie altfel decît junii împătîmiți în exerciții de rostire modernă. E un vechi. Era să scriu vechiu. Vreau să spun că — structură romantică — pune încă preț pe tipare socotite scoase din uz. Lubește prozodia clasică și nu se sfiește, pină la aflarea drumului său, să calce urme. (Cînd eram copii, nu ne bucuram noi să mergem, cu tîlpile goale, pe șina căii ferate?).

E un muzical, un imagist vaporos. Un timid, un defensiv într-ale lui Eros și izbutește să creeze atmosferă. Nu e puțin.

La capătul (vorba vine, de unde capăt?) exercițiilor sale sint sigur că va scrie mai apăsător, mai implicat în propriile-i compuneri.

Dar are nevoie de un gest de incurajare.

Acesta va fi de-ajuns?

GHEORGHE TOMOZEI

Cu sufletul spre tine

Privirea mea te fură în fiecare zi
Și dacă-mi scapi lumino, în beznă mă cobor
Cu sufletul spre tine ades mă-nzipezii
Bolnav de așteptare sub spaima unui dor.

De-ai crede citeodată, de-ai vrea să înțelegi
Că-n oasele durerii speranțe se răstorn
Sub fulgerul iubirii nu știu prin care legi
Eu mai rămîn datornic la sunetul de corn.

Rănită cade frunza pe ochiul unui rai
Eu mai eram cu tine dar tu nu mai erai...

Veghe

În a genelor lumină
Marea somnului se-nchină
Cînd te-aștept ca altădată
Nins de dragoste curată.

În ecoul depărtării
Trec speranțele visării
Întorcîndu-te în drum
Ca pe-o ramură de fum

Și-ntr-o zare-nrămurată
Se aprinde dintr-o dată
Chipul tău din amintire,
Vis trecut în nemurire.

Iubire

De ce-n durere ființa mea o clatini
Și tu nepăsătoare treci prin datini
Fără să știi minunea și să crezi
Că ploaia nopții sîngeră-n livezi?

De ce-s robit stelarului cuvînt
Și-n necuprînsul său așezămînt
Prin suferință rug uitat să fiu
Cum pradă, pentru lei, într-un pustiu?

Cînd mă-ngenunchie umbra în rostire
Pecetluit ecou rămin, iubire,
Columnă blestemată peste zări
Cu brațe obosite de chemări.

Nostalgie

Mamă, iar din depărtare
Văd ai casei ochi plîngînd
Lîngă vatra-mbătrînită
Tu mă porți mereu în gînd

Peste șița putrezită
Bate ploaia cuie reci
Ușa nu se mai închide
Tata a plecat pe veci...

PLASTICĂ

Tabără de sculptură — Străulești, Ediția I

SOARELE TRECE, SCULPTURILE RĂMIN

Sint aproximativ 20 de ani de creație în tabere naționale de sculptură și iată că a venit și rindul Bucureștilor să beneficieze de rezultatele acestei frumoase și, oarecum, unice tradiții mondiale. La inițiativa Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist și a Comitetului de partid al municipiului București în colaborare cu Uniunea Artiștilor Plastici, între 25 august și 28 septembrie, 13 artiști au creat 13 lucrări de artă sculpturală care acum îmbogățesc peisajul bazelor de turism și agrement din Pantelimon, Tei-Toboc și Străulești. La vernisajul acestei reușite au participat ziariști, fotoreporteri, critici de artă, creatori și organizatori.

DESPRE ALEGEREA PIETRELOR

Sculptorii au lucrat în baza turistică și de agrement din Străulești. În imediata lor vecinătate se află depozitul Fabricii „Marmura” și ei au avut posibilitatea să-și aleagă pietrele pe care urmau să le sculpteze. Este, într-un fel, un vis al oricărui sculptor să-și aleagă dintr-un depozit piatra de care simte că are nevoie. Aici era vorba de un calcar de Podeni, o rocă relativ moale care are și zone mai dure, mai ales în zonele ei de fisurare, unde se formează cremenea. Acest calcar de Podeni poate rezista destul de mult în timp dacă prinde, în contact cu intemperiiile, o crustă protectoare. Sculptorii au tot pipăit și au tot gândit materialul care poate să ascundă în interior surprizele unor fisuri. Aceste fisuri pot da naștere unor accidente, în sensul că după ce ai cioplit mai mult te poți trezi că îți cade o bucată mare de rocă și îți retează posibilitatea de a-ți duce gândul pînă la capăt. Nu poți ști cu precizie ce este înăuntrul unei pietre cit o jumătate de cameră de bloc. Dacă ești sculptor încercă să o pricpești așa cum medicul își dă silința să înțeleagă ce se petrece în interiorul unui om care nu poate vorbi. La un moment dat îți zici că asta e și mergi pe intuiția ta îngrijorată.

DESPRE ALEGEREA PEISAJULUI

Toți sculptorii au avut posibilitatea să-și gîndească viitoarele opere în relație directă cu locul în care, spun ei, urmează să trăiască. Elementele de ambiant sînt oarecum aceleași în cele trei baze: aer, apă, iarbă, copaci, clădiri. Clădiri frumoase. Cerul schimbat. Oamenii care privesc toate acestea. Perspectiva. Sculpturile îmbogățesc peisajul. Dar trebuie să o facă într-un fel cit se poate de natural. Sculptorii, cu toate că sînt artiști plastici și au, prin definiție, tendința firească de a considera că au creat ceva extraordinar, au însă și simțul frumuseții discrete. Aerul, apa, copacii, sculpturile și clădirile trebuie să trăiască într-o deplină armonie, ele urmează să alcătuiască un întreg armonios și să-și releve frumusețea atît luate în mod separat cit și împreună. Sculptorii au preferat în general spații libere și liniștite. Mici poieni, încrucișări de alee. Dorel Morar și-a gîndit „Torsul” de la Tei-Toboc într-o familie de forme care se acordează cu orizontala apei. Verticalitatea o dau plopii. „Acoperămînt pentru eroul necunoscut” al lui Iulian Olariu avea nevoie neapărat de spațiul acela liniștit de care vorbeam. L-a găsit la Pantelimon. La fel și „Metamorfozele” lui Marian Bitlan. Un om care se transformă în apă curgătoare. Vasile Corneștean a gîndit opera, a început lucrul la ea și gîndea un spațiu anume. „Cascadele luminii” și-au aflat exact locul dorit la baza a trei brazi din Pantelimon. Andrei Marina (cărui piatra i-a jucat festa cu fisurarea în timpul lucrului) și-a ales, pentru porumbelii săi mesageri, un spațiu mai populat din fața complexului de la Tei-Toboc. La fel și Mihai Cujbă pentru „Meditație”. Radu Ciobanu (un tînăr de 24 de ani care la ora vernisajului se prezenta la o unitate militară pentru a-și satisface stagiul) a ales un loc între lac și pădure pentru „Încețarea” sa. Adrian Popescu a gin-

dit că „Sinea” trebuie să intre în relație directă cu frumoasa clădire din beton și sticlă și cu lacul. Calotările încearcă să imblinzescă exact această relație. Corneliu Tache a găsit un loc mai discret în ansamblul unor clădiri și copaci de la Străulești pentru „Compoziție”. Gavril Abrihan plecase deja la Sibiu cînd a avut loc vernisajul. În urma sa a rămas o operă pe malul lacului Străulești. Tot acolo găsim și un surprinzător „Portret”, operă a lui Constantin Șevțov. Ioan Bolborca încă nu și-a finalizat lucrarea așezată ceva mai în adîncimea parcului. Filimon Claudiu a optat tot pentru Străulești (mai are o lucrare pe partea cealaltă a lacului, o sculptură în nuc).

Despre felul cum sculptorii și-au ales locurile de amplasare s-ar putea scrie o poveste sentimentală. Grija lor, marea lor îngîndurare este dată de felul în care vor trăi sculpturile. Vorbesc despre aceste opere de parcă ar fi oameni: trebuie să trăiască frumos și bine, în bună pace și bună vecinătate cu tot ceea ce le înconjoară. Este aici un fel de lecție fundamentală despre arta de a trăi.

DESPRE SCULPTORI ȘI ROSTUL LOR ÎN LUME

Toți spun că sculptura este ca o boală. Departate de ei gîndul că ar fi putut face ceva mai bine. Spun despre sculptură că este o boală într-un fel și serios și glumeț și dincolo de această afirmație se găsește ceva din marea singurătate a creatorului aflat în plin proces de creație a unei opere care încă nu există. Sculptorii nu-și arată miinile. Dacă ai cumva posibilitatea să le vezi, te sperii de cit de multe și de proaspete bătăturile au în palme. Dacă îi vezi la lucru, ni impresia că sînt niște morari care au trecut prin jctul de fîină cam de o sută de ori în ultimele zece ore. Muncesc ca niște condamnați la tăiat sare, te privesc cu ochi străini și goi de expresie, minuiesc ciocane, dălți și răngi, n-au timp de vorbe, n-au timp de pescuit, n-au timp de mers la teatru, la film sau de ascultat muzică, praful de piatră le încheștează dinții, seara cad frînti de oboesală, dimineața o iau de la capăt și la un moment dat vine vernisajul, opera își începe viața pe cont propriu, ei o privesc, zîmbesc obosiți și trist și spun același lucru: sculptura este o boală de care nu te mai poți vindeca. Sînt tineri și blinzi. Au lăsat în urma lor opere la Măgura/Buzău, la Săliște/Sibiu, la Orba de Mureș, la Brăila, la Sighet, la Căsoala/Arad, la Cîmpulung Moldovenesc, la Babadag, la Lăzarea/Harghita, la Bucșani/Dimbovița, la Scînteia/Iași, la Arcuș/Covasna, și-au arătat operele și în București, și la Iași și la Cluj-Napoca și la Roma și la Borșa și la Ravenna și la Ploiești și la Baia Mare și la Sibiu. Sculpturile lor se află și în Alexandria și în Galați și în București. Ei spun că sculptura este o boală dar uită să adauge că este o boală care nu are nevoie de antidot. Ei uită să mai spună că este una dintre cele mai frumoase și mai apreciate boli din lume, ei uită să mai spună că sculpturile sînt semn al civilizației unui popor și semn al vremurilor prin timp. Unul dintre ei spunea „Dacă Michelangelo ar fi știut că una dintre operele sale va fi distrusă de către un om, dacă ar fi știut acest lucru cu certitudine, tot ar fi creat acea operă. Făci ceva și acel ceva îl incredințezi timpului și oamenilor. Aceste două elemente intră în relație directă cu opera pe care ai creat-o și, de fapt, se realizează o relație formată din trei elemente — timpul, opera și oamenii. Nu poți să știi care este destinul ei dar încerci să-i faci viața lungă și suportabilă. Asta e tot”.

Intr-adevăr, cam asta e tot. Intr-un fel, timpul trece, oamenii trec și ei, iar sculpturile rămîn. Așa cum au rămas 13 creații în ziua de 28 septembrie, cînd soarele s-a dus în asfințitul drumului său pe cer și a lăsat în urmă albul sculpturilor care, în începutul lungului lor drum prin timp, înfruntau prima noapte pe cont propriu.

VASILE NEAGOE

TEATRU

Premieră absolută la Botoșani

„Profesor de admitere” de Mariana Brăescu

Cu Profesor de admitere, pe care teatrul „Mihai Eminescu” din Botoșani a pus-o în scenă sub bagheta regizorală a lui Eugen Traian Bordanușanu, debutează în dramaturgie încă un gazetar: Mariana Brăescu. Amprenta provenienței dintr-o profesie a scrisului se descifrează și în primul text, devenit public, al autoarei: o firească dezvoltură a replicii, oralitatea ei, atît de prețioasă în teatru, ușurîntă în creionarea situațiilor, un ritm alert al desfășurării conflictului. Avînd în vedere că Profesor de admitere bate la porțile comediei, calitățile amintite îi sînt cu atît mai prețioase. Hazul, centrat mai cu seamă pe întorsăturile de replică, este sprintar și săgalnic, nu acid sau sfichiuitor, ci blînd, de o ușor ironică îngăduință. Interesant este cum, practic, dintr-o singură situație comică, Mariana Brăescu are îndeminarea de a scoate o întreagă paletă de efecte umoristice conducînd acțiunea spre farsă. Căci ce altceva decît o amuzantă farsă, desfășurîndu-se ca într-un vis care te pune puțin pe gînduri, dar care nu te înspăimîntă, ci te face să zîmbești, este cea în care intră inginerul Tudor Neacsu (om serios, mare specialist în viticultură) și fiul său Tudorel, lăsîndu-se duși de entuziasmul (oare cit de dezinteresat?) unor reprezentanți ai artei de a face din tînăr un critic, sau un actor, sau un cîntăreț?! „Concurența” pentru atragerea lui Tudorel către tărîmul artei ai cărei mesageri sînt, fascinația pe care fiecare dintre cei trei o exercită, prin metode care merg de la desfășurarea prețios abracadabranta a cunoștințelor culturale ale criticului la pasiunea „fatală” a actriței pentru meseria ei, mrejele de vorbe pe care le întind constituie substanța acestei farse din care, bineînțeles, tînărul se va salva descoperîndu-și adevărata vocație.

Este frumos gestul teatrului din Botoșani de a-și lua responsabilitatea lansării unui nou dramaturg; și este bine știut cit de importante pot fi pentru devenirea acestuia contactul direct cu scena și impresia pe care o lasă, în memoria publicului, cel dintîi spectacol. Pentru montarea sa, regizorul Eugen Traian Bordanușanu — care semnează și ilustrația muzicală și, împreună cu Mihai Pastramagiu, scenografia — a ales o cheie realistă, potrivită pînă la un anumit punct, dar nespirîntă de inventivitate. Însăși construcția piesei permitea, chiar presupunea, inventivitate, imaginație la nivelul mișcării și al creării de situații dincolo de cuvînt. Tocmai datorită acestei cantonări întorcîm cam anchilozată citire scenică a textului, actorii au și simțit nevoia de a accentua, ca și cînd ar fi vrut să facă cu ochiul spre spectator, după fiecare poantă, de a explicita prin ton subtextual cite unei replici. E adevărat, ei nu au vulgarizat nici o clipă înțeleșurile, dovînd o anume retinerență și o sobrietate ce nu maculează, neartistice, umorul. Ușor stînjinit de importanța unui rol principal, tînărul Claudiu Romila, deși a adus pe scenă un aer de autenticitate, nu cunoaște încă subtilitățile profesiei pentru a găsi modalități rafinate de interpretare. Corecți, dar neputînd să farmece — lucru, după cite am văzut, esențial pentru ca ideea piesei să stea în picioare — au fost și Marius Rogojinschi, și Florița Rusu, și Valentin Răcilă. În rolul lui Moș Costică, cel mai savuros din piesă și cărui întorsătura finală îi dă și un halou de ciudătenie, Doru Buzea creează citeva momente de bună comedie, dar nici el nu ridică personajul la valoarea unei adevărate complexități comice.

Cu haz pe alocuri, mai rar cu farmec, spectacolul de la Botoșani cu Profesor de admitere are meritul de a atrage atenția asupra unui nou nume ce se dorește înscris în dramaturgia noastră de azi: Mariana Brăescu.

MIRUNA IONESCU

PROFIL

Rodica și Iacob Lazăr Călătorii descriptive

Sint citeva săptămîni de cînd le-am strîns mina la amîndoi. Între timp, miinile lor au prins pe pînza alte lucruri minunate, scîldate în lumină, pe care eu încă nu le știu. Aducîndu-mi-le pe cele cunoscute în minte, văzute nu o dată pe simze, mărturisesc acum că am rămas de cele mai multe ori uimit de prefacerile lucrului obișnuit, într-unul ireal, cu irizații neobișnute de subtile.

Rodica și Iacob Lazăr și-au relevat personalitatea de pictori cu o indiciabilă bucurie. Rodica Lazăr vine cu o lume a ei, aleasă, în care o balerină e tot atît de frumoasă ca o corabie, un vas de aramă este suplu precum un călăreț, o ceramică la fel de ispititoare precum galopul unui cal. Tanager, Hambar și păsări. Cal și mare. Portret cu vioară. Flori. Pelicani. Corabie. Atlante. Balerine. Fată cu flaut.

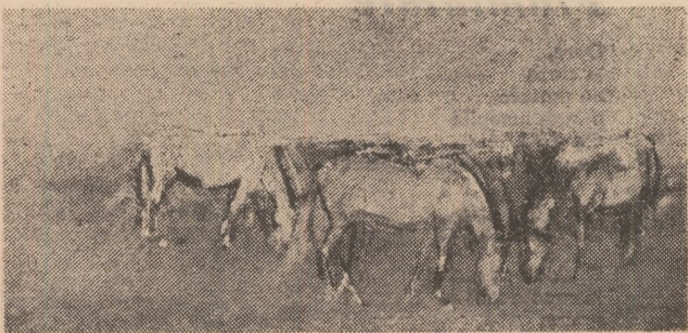
Vase de metal, Iarna la Huși, Toamna. Griul rafinat, culoarea ei preferată, este capabil să se pătrundă de ocurile pe care le stîrnește. Rodica Lazăr își are zilele ei de sărbătoare și de expresivitate în care alcătuieste o întreagă galerie de simboluri, o modalitate discretă și pură de a-și arăta respectul și dragostea față de viață, față de artă, față de om. Picturile ei invită la meditație și seminatate, și ochiul obișnuit să discearnă se oprește tulburat asupra armoniei formelor, neînregistrînd nici o suspensie în seminatate pe care vrea să o comunice privitorului.

La rîndul lui, Iacob Lazăr este un peisagist tenace ale cărui peisaje ating o armonie muzicală. Anotimpurile sale surprînd prin culoare, dar și prin nuanța ei, dînd senzația de blindete sau de răcoare.

Pictorul rămîne melodic, dar de o muzicalitate virilă. Iarna la Comlăuși. Flori. Delta. Interior. Vrancea. Podul. Natură statică. Sat. Ostrov. Dunăre. Ogradă. Pădure. Cină. Don Quijote. Port. Moară. Stradă. Arlochin. Despre Iacob Lazăr nu e suficient să spu că îl interesează natura sau viața pentru că amîndouă îl subjugă. Elev al lui Ciucurencu, captivat uneori și de mari suprafețe pictate, dar păstrîndu-se pentru pictura de sevelet, el

vede lumea prin caleidoscopul viu al propriei experiențe. O pictură semnata de Iacob Lazăr o privești în întregul ei pentru imagina adînc vibranta a artistului, pentru pătrunderile magice în tainele materiei.

„Am făcut eforturi autentice ca să practicăm meseria de artiști așa cum se cuvine, zi de zi, și fără a ne abate de la legile ei”, mărturisesc cei doi pictori. Rodica și Iacob Lazăr și-au împărțit atelierul pe din

RODICA LAZĂR — „Cai”

două, reunind două lumi într-o singură lume. O lume în care casele respiră liniștite prin varul alb, în care speriați de noapte tropăie caii albaștri, chipul unei fete spriință gîtul de lebădă roșie al unei viori, pelicanii alungă povesti de sub aripi, vechi corăbii se îndreaptă spre port, balerinele, ca o apă clătînată, lansază gesturi moi dar ferme, atlantele dezlîntuite aleargă spre țărîmuri neștiute, poduri de vechi case respiră secrete, o iarnă trezoste amintiri, florile sînt căpșușite cu molatice mirosuri.

Două personalități, categoric independente, ne propun călătorii descriptive încercate de jocuri subtile. Din cînd în cînd cei doi pictori evadează din lumea reală, din peisajul obișnuit și atunci pînza lor la chip de arlechin sau de atlantă. Cu siguranță că la această oră ei răsfață pe sevelet, în culori umede, toamna, armonizînd-o la sufletul nostru și dînd peisajului reliefuri sculpturale.

ARETA ȘANDRU

Un eseu de DRAGOȘ VRÂNCEANU

„A TREIA DIMENSIUNE“ A ARTEI

La o privire analitică, arta apare în primul rând ca fantezie și sentiment, lantezie și pasiune. Ea trebuie considerată, din această cauză, produsul unor activități tipic spontane ale conștiinței. Aceste activități sint, la rîndul lor, prin excelență subiective, adică totdeauna fabricate de starea interioară particulară a unui anumit individ. Pe deasupra, ele prezintă — văzute ca forțe de artă — un relief funcțional innăscut.

Arta este în mod primordial un produs al desfășurării unor forțe psihice spontane, subiective, innăscute. Se poate spune că aceste forțe constituie vehiculul impulsului artistic și materia lui psihică imediată. Bineînțeles că arta este produsul unei desfășurări superioare a acestor forțe naturale, și nu al funcționării lor curente, cotidiene. Arta este un produs de valoare al lor.

Mai multe procese stau la baza acestei desfășurări superioare de care vorbim. Avem mai întâi un proces în virtutea căruia forțele în cauză ating o consistență deosebită în dinamica vieții psihice. Aceasta face ca desfășurarea fanteziei și sentimentului în direcția expresivă sau fantastic-artistică să tindă a acapara și include orizontul individualității psihice imediate, prină la acele aspecte de neconfundat, proprii cu precădere mișcării originare a imaginilor și stărilor sufletești individuale. Fantezia mai înregistrează un proces activ de inventivitate, adică o sporire a potențialului ei de imagini și de combinații de imagini, care să alimenteze din însăși sursa activității reprezentative, și pe de altă parte un proces de totalizare morfologică organică a acestor imagini, adică de închegare a lor în organisme clasice semnificative. Firește că acest proces imaginativ este de nedespărțit de o activitate emotivă, afectivă. Conținuturile afective asumă, cu alte cuvinte, în starea psihică expresivă sau artistică, un nivel de varietate, nuanțare și deplănătate anumit. Acest nivel depășește pe acela înregistrat de viața psihică curentă, de relație, de adaptare la mediu. Sint cuprinse în aceste conținuturi stări sau atitudini vitale obișnuite, ca și excepționale, de suprafață sau „abisale”, mai generale sau singulare, utilitare sau „gratuite”. Dacă vom să sesizăm conținuturile afective potențial-artistice în aspectul lor de animație esențial, ele ne duc la un stadiu focal, la un stadiu de concentrare și de vibrație pură, care irradiază asupra tuturor conținuturilor, văzute în mod separat. Această realitate tipic individuală și personală, da substratul și tonalitatea specifică imaginii artistice, plasmuirii artistice.

Mișcarea imaginativ-afectivă sau intuitivă în general, pe care am definit-o mai sus, deși „impulsivă”, nu reprezintă, bineînțeles, o formă de delir, ceva care invadează la un moment dat psihicul individual și îl agită ca o saturnalie. Fluidul acesta posedă o unitate a sa, care este o unitate vie, dinamică, „instinctivă”, posedă apoi o dezvoltare creatoare propriu-zisă, de viziune nouă și de simțire regenerată, precum și un caracter de echilibru, concordanță, armonie între părțile componente.

Un asemenea proces caracterizează în mod determinat fluidul plasmuirii artistice. El apare intrinsec, sub formă potențială, desfășurării forțelor afective ale psihicului, iar impulsul artistic, departe de a le stinjeni sau limita, dimpotrivă le îmbogățește și le amplifică, ridicându-le la o modalitate de funcționare superioară.

Fluidul vital spectacularo-emotiv al artei se deosebește de acela al vieții „reale”. El este o concentrare a acestuia din urmă, atinsă pe calea unei atitudini simulate, dacă voim, desprinsă de sensurile afective și pulverizate ale vieții reale, dar implicând toate aceste sensuri într-o „schemă dinamică”. El se caracterizează printr-o captare de energii psihice de care, adesea, în viața curentă omul nu vrea, sau nu poate, sau nu are zor să facă uz, deși ele sint de ordin esențial. Arta înglobează un surplus, un coeficient de viață sufletească spontană, propriu surselor adinci ale individualității psihice, care devine posibil de exprimat pe planul acesta de degajare sau simulație. Economia pur logică, sau cea pragmatică, de funcționare a conștiinței, canalizează, controlează, restringe și organizează într-un sens diferențial energia sufletească, și prin ea însăși izolează undeva un reziduu fundamental și indistinct al acelei energii sufletești, la care nu se poate face apel sau recurge în mod obișnuit. Arta poate opera în înglobarea surplusului inefabil, subdiferențial și esențial al activității psihice individuale, prin însăși structura globală și concretă de desfășurare a activității fantastico-emotive care o

caracterizează. Este evident că în activitatea specifică-spontană, subiectivă, innăscută, — a psihicului omenesc în această postură intervine un factor care circumscrie totată această activitate pe un drum sau într-un mod care-i dă o valoare specifică, separată de a altor valori, o valoare de incantație.

Fiind prezent în structura faptului individual de fantezie și emoție, care iese la iveală în imaginea sau plasmuirea artistică, în „conținutul” acestei imagini sau plasmuirii, factorul de care vorbim determină totodată „forma” acelei imagini sau plasmuirii. Toate elementele imaginii sau plasmuirii artistice, atât cele de „conținut”, cit și cele de „formă”, considerate separat, își întemeiază semnificația în primul rând pe imaginea sau plasmuirea văzută ca întreg, ca o unitate, ca centru focal și totalitate animată, vehicul de exteriorizare a factorului de incantație.

Cum se explică mai precis acest factor este o chestiune separată, care a făcut obiectul unor numeroase interpretări. Este cert că pe de o parte fenomenul stenic, de creștere al fluxului vital integrat în desfășurarea superioară a substanței fantastico-emotive, și pe de altă parte esențele de corespondență, armonie, echilibru, originare senzației sau mai bine zis geniului vieții, de care această creștere este însoțită, dau una din explicațiile fenomenului de incantație, ca fenomen de germinare al plasmuirii artistice.

Pshicul este fantezie, sentiment, intuiție, impuls, spontaneitate, subiectivitate, adică ceea ce putem numi individualitate umană imediată, dar el este și individualitate mijlocită, adică rațiune, voință, deliberare, conștiință. Plasmuirea artistică cuprinde amindouă aceste aspecte. Poziția lor funcțională în sinul actului artistic este, bineînțeles, diferită de aceea pe care o au în actul de cunoaștere științific sau în actul de voință și comportare practică sau etică.

Această poziție de funcționare specifică este și ea la rîndul ei variabilă. Ea se poate reduce în general la două tipuri: 1) În acel moment de stîrnire a procesului artistic care indeobște se cheamă „inspirație”, structura intențională, mijlocită, deliberată, poate funcționa la un stadiu latent. Visul sau lirismul artistic brut copleșește conținuturile ei. Se spune atunci că artistul creează prin abandonare în voia unei „gratii”. Aceasta ne dă un anumit tip de act artistic și duce la un anumit tip de artist.

2) O simplă abandonare în voia haosului artei nu se întâmplă totdeauna. Arta apare ca o căutare laborioasă, chiar aspră, cînd, așa cum zice poetul, pare „că pe cap i se năruie tot cerul”, căci „unde va găsi cuvîntul ce exprimă adevărul?”. Structura intențională mijlocită nu mai funcționează la un stadiu latent, nici măcar la un curent, ci la un stadiu intensiv. Aceasta ne duce la un alt tip de act artistic și un alt tip de artist (la marele artist).

Procesul acesta al doilea constituie o problemă dificilă de psihologie artistică și el a fost în general mai puțin cercetat decît acela de tip prevalent spontan. Între cele două aspecte de funcționare a psihicului, între cele două feluri de structuri intenționale (sau active) ale individualității psihice, cea imediată și cea mijlocită, există diferențe care le

pun adesea în contrast. Între sentiment și voință, între fantezie și rațiune, între impulsivitate și experiență se petrec ciocniri permanente. Actul artistic înregistrează acest contrast. Lucrurile nu se mai petrec la un stadiu latent, pe o cale de covîrșire pur și simplu a spontaneității și subiectivității ci și printr-o înregistrare „de fapt” a incongruențelor de tendințe și structuri care apar unificate ca de la sine în sinul unei intuiții simple. Contrastul este sesizat de artist, simțit, luat în considerare în mod necesar, asumat și inclus în curentul tendinței care îl împinge pe artist către expresie, tocmai prin amploarea luată de factorul reflexiv sau de problema de comportare, adică prin starea de activitate în care se află atitudinea intențională mijlocită. Condiția conflictuală nu este înlîpinată în acest caz ca o problemă de reflecție, de convingere (de cunoaștere) și comportare la un loc, ci cu precădere ca una de expresie. Lucrurile apar mai complicate decît în complexul reflexiv sau de comportare luate izolat, pentru că e vorba de activizarea unui conținut unificat, adică potențial-expresiv. Complexul conflictual se reduce la doi termeni, la binomul intuiție (cu tot ce presupune ea ca structură intențională imediată) și experiență spirituală (cu tot ce ea include ca proces mijlocit, deliberat, ca idee, ca atitudine și convingere sau ca finalitate practică). Nu mai e vorba de abandonare în voia unei „gratii”, unei intuiții momentane superioare. Artistul trăiește o condiție elaborată de convertire a personalității într-un potențial expresiv și în expresia însăși, a cărei resursă artistul o posedă prin chemare, și pe această cale o fertilizează, îi dă avînt și spațiu. Acest conținut de potențial expresiv se mai poate numi „intuiție”?

Complexul psihic funcțional pe care l-am numit de incantație, cu tot ceea ce el presupune de desfășurare superioară a fluidului spectacularo-emotiv și a intenționalității imediate, intervine cu exigențele lui originare. Aceasta imprimă conștiinței un mod de funcționare concret, global, totalizator, expansiv, sugestiv, individualizant. Atitudinea intențională mijlocită se caracterizează pe de altă parte printr-o economie diferențială a funcțiilor psihice și printr-o tendință de organizare critică, distinctivă a conținuturilor ei sufletești, supusă primatului reflecției și voinței. Conținuturile psihice ale economiei de diferențiere și ale organizării critice distinctivă a conștiinței rezultă în primul rînd dintr-o ciocnire cu problemele zise „de relație” (de cunoaștere și comportare). Aceasta duce la un caracter specific mai mult obiectiv decît subiectiv, mai mult discriminator decît totalizator, mai mult generalizant decît individualizant. Ele se reflectă mai mult la „om” decît la „artist”, mai mult la omul „din afară” decît la cel „dinăuntru”. Aceste două fenomenologii care se deosebesc și vin în contrast, se unifică în sinul procesului artistic. Sintem în fața includerii în plasmuirea artistică a celei „de a treia” dimensiuni a artei.

Nu totdeauna conținuturile de deliberare ating nivelul unei experiențe spirituale. În înțeles obișnuit, ele se rezumă la simpla activitate de cunoaștere și comportare. Ele pot fi rezultatul funcționărilor psihice respective de nivel

comun, și chiar de nivel deosebit, dar fără a asuma o modalitate intensivă și fără a intra într-o condiție de „criză” și într-o dezbaterie rezolutivă care să angajeze psihicul. În stadiul a ceea ce numim experiență spirituală, ele ajung, tocmai, să implice sau să tindă a implica temeiurile ineseși ale personalității.

În artist, ca în orice alt om, poate să intervină această condiție de conștiință, în general și faptul se poate întâmpla cu atît mai mult intensitate atunci cînd, cum este cazul foarte adesea, funcțiunile de deliberare, împreună cu orice alte funcțiuni psihice de orientare și comportare practică sau contemplativă, au în ele un potențial deosebit de relevant. În acest punct se plasează, fără îndoială, secretul psihologic al rezolvării — în cadrul procesului interior al artei — al complexului conflictual ce se pune marelui artist. Experiența spirituală atinge, sau tînde să atingă, să cuprindă ineseși temeiurile personalității, sub raza unei atitudini de deliberare. Ea se imbibă prin această extindere, prin această acapare a interiorității, de anumite modalități ale sufletului individual imediat: 1) de o modalitate concretizatoare, aplicată, trăită și transmițîndu-se în fapte, alături de aceea principală generală; 2) de modalitatea unei vibrații a energiei psihice, a unui zburcîm, a unei călduri spirituale, pe lângă aceea a examenului rece, lucid și imparțial; 3) de modalitatea unei ingeniozități, unei inventivități, unei creativități a spiritului, lângă aceea a consecvenței raționale, uniforme, metodice; 4) de modalitatea fizionomică a unui spirit caracteristic, lângă aceea de subordonare a eului și exigențelor personale unei cit mai mari generalități și unui cit mai larg valabil tipar uman; 5) de o poziție totalizantă sau „de personalitate” a facultății operante pe prim plan, lângă modalitatea ei organică de dezvoltare diferențială, disociatoare, specializată etc. Experiența spirituală ia un aspect fizionomic și difuz istoric.

Prin aceste aspecte de particularizare, pe care conținuturile prevalent generale (cele de cunoaștere și comportare) se pot îmbrăca în cadrul experienței spirituale a artistului, acele conținuturi, cu atît mai prețioase în acest caz ale artistului, pot adera la fantezia creatoare, și invers, fantezia creatoare poate adera la ele. Se creează — printr-o desfășurare majoră a procesului interior al artei — un conținut lăuntric, un conținut expresiv potențial de tip nou. Acesta nu mai e nici „intuiție”, nici „experiență spirituală”, ci o trăire care este captată în mod corespunzător în atribuțiile superioare sau de valoare ale plasmuirii artistice realizate.

Surplusul caracteristic în acest caz este relevanța substanței obiective, văzută firește în raportul ei activ cu substanța originară. Ea se manifestă în preocupări determinante foarte diferite — intelectuale, morale, politice etc. Acest aport duce la sporirea caracterului de valabilitate generală a opereii de artă, care la rîndul lui se exprimă, după cum se știe, printr-o mare vitalitate istorică, socială, umană a opereii de artă însăși.

Care este poziția mai determinată a factorului de incantație și a primatului său funcțional și „ideal”, aceasta este, desigur, o problemă specifică a procesului de creație artistică în concret, adică o problemă mai secundară, dat fiindcă factorul de incantație își păstrează rolul său primordial. Opera de artă de anvergură relevă un flux genetic de incantație excepțional de puternic, cu toată masa impresionantă a substanței sale deliberate.

Marele artist atinge în cele două privințe o resursă superiorizată pe care o putem denumi, respectiv, de suflu. Fără îndoială, o inadecvare, o dezorientare în poziția de creație — care în procesul elaborat al artei este un pericol permanent, date fiind conținuturile contrastante masive, diferite, intensive intrate în joc — poate interveni oricînd. Fără îndoială că și în acest caz, al oricărui artist, secretul factorului primordial de incantație se depozitează în primul rînd în accentul personal care colorează întreaga sa creație, în cadrul esenței „formale” pe care o numim de modulație, de ritm sau armonie. Sensul acestei modulații, prin care „unitatea estetică” a opereii de artă se exprimă totodată în fiecare parte și în înfregul ei, poate fi „reluat” și „resesizat” ca o delectare spirituală, în mod neîntrerupt, cîci în el se concentrează potențialitatea infinită a opereii de artă, emanația misterioasă a esenței pure a artei, a conținutului și formei împreunate. Opera de artă de anvergură se prezintă tot așa de pură ca cea mai pură plasmuire artistică.

NITA ANGHELESCU — „Anotimp”

RESPONSABILITATEA FAȚĂ DE EMINESCU

Crezul publicistic, sub semnul major al căruia s-a desfășurat, cu strălucire de Luceafăr, întreaga operă eminesciană, a fost mărturisit cu patetism și limpezime de geniu: „Iubim țara și nația noastră astfel cum n-o iubeste nimeni, cum nimeni n-are puterea de-a o iubi” („Timpul”, din 22 februarie 1879).

Punându-și pana în slujba intereselor fundamentale ale poporului, ale cărui adinci și perene seve spirituale le-a intruchipat și exprimat în forme tinzând spre sublim, M. Eminescu a ilustrat și subliniat în publicistica sa social-politică și culturală cerințele organice ale păstrării și afirmării specificului național.

„Cestiunea de căpătii pentru istoria și continuitatea de dezvoltare a acestei țări este ca elementul românesc să rămie cel determinant, ca el să dea tiparul acestei forme de stat, ca limba lui, înclinările lui oneste și generoase, bunul lui simț, c-un cuvânt geniul lui să rămie și pe viitor norma de dezvoltare a țării și să pătrundă pururea această dezvoltare” („Timpul”, 17 decembrie 1881). Această „cheie de boltă” a întregului sistem de gândire socio-istorică și politică eminesciană și-a răsfrit cu generozitate semnificațiile și și-a intruchipat adevăratele sale dimensiuni în numeroasele articole publicate în presa vremii (multe dintre ele fiind adevărate analize documentate, exprimând interesante și originale puncte de vedere), depășind cu mult valoarea de surprindere a evenimentului și efemeritatea clipei.

Între acestea, un loc important îl ocupă cele în care s-a exprimat, în elementele sale definitorii, concepția poetului despre drept și lege în istoria și destinul neamului românesc.

Intr-adevăr, surprinzând complexitatea și diversitatea factorilor care contribuie la configurarea dreptului, Eminescu acordă un rol prioritar cadrului național, în pluridimensiunile sale socio-politice, economice și spirituale.

„Nouă ni se pare — scrie poetul — că pentru fiecare popor dreptul și legislația purced de la el și le creiază cind și cum trebuie... pentru noi adevărurile sociale, economice, juridice nu sînt decît adevăruri istorice”.

Influența mediului natural — geografic, factori biologici, fiziologici, demografici — asupra fenomenului juridic, exagerată sau, dimpotrivă, minimalizată de-a lungul timpului, determină și ea relativitatea Legii și Dreptului de la o regiune la alta, de la un popor sau altul. Desigur binecunoscuta afirmație a lui Blaise Pascal (supralicitată dar sugestivă prin semnificațiile sale) „adevăr dincoace de Pirenei, eroare dincolo”, relevă mai degrabă diferențele existente între diferitele sisteme juridice datorate realităților social-economice și politice diferite.

„Precum haina se îndreptează după climă — se afirmă în paginile „Timpului” sub pana genialului său redactor — și e în

fările calde un obiect de lux, supus unor schimbări fantastice pe cind la Nord devine un apărător foarte neschimbat contra frigului, adaptindu-se agenților naturii, tot astfel legile și instituțiile nu sînt decît expresia aceluși instinct de conservare al popoarelor, instinet în toate popoarele aceiași și totuși manifestat în sute de forme deosebite...”

Sub impulsul unor asemenea factori determinați, specificul național presupune și generează, în concepția eminesciană, și specificul juridic, dreptul constituind rezultatul și, deopotrivă, latura unui proces îndelungat de afirmare și plămădire a unui popor în matca sa originară, geografică, etnică și spirituală. În raportul dintre drept și lege, dintre justiție și normă juridică, locul primordial revine, în ambele cazuri, primului termen al binomului; dreptul, așadar, nu este creat ci exprimat de lege, intrucit el a existat anterior, în substanța și semnificațiile sale definitorii — sub forma

multe modele străine: Codul civil a fost, în cea mai mare parte, tradus din cel francez, iar în unele privințe a suferit influența legislației belgiene și Codului civil italian; la fel și în cazul Codului de procedură civilă, Codului penal, al Codului comercial sau chiar al Constituției de la 1866 (și ea inspirată din [atunci] recenta lege fundamentală a Belgiei). Sub acest impuls multe din legile care au urmat au fost imprumutate, nu numai în forma dar și în substanța lor din legislațiile europene, fără a se avea de deplin în vedere cerințele reale, obiective ale societății românești a timpului.

Mai mult decît altul, cei investiți cu studiul și aplicarea legilor formați la școlile Apusului și tributari concepțiilor și ideilor lui nu fac decît să instrăineze și mai mult litera și spiritul dreptului de realitățile sociale și naționale ale țării.

Această tendință care dobîndește repezede dimensiunile unui adevărat fenomen îl determină pe Eminescu ca în contextul

Concepția poetului național despre drept și lege

echității, tradiției, obiceiurilor cerute și impuse nu de o autoritate exterioară, ci de una mult mai puternică și hotărîtoare — de natura și firea poporului, de profilul său socio-spiritual.

Pentru că, afirmă Eminescu citindu-l pe Montesquieu cu celebra sa lucrare „De l'esprit des lois”: „înainte de a exista țării, existau raporturi de echitate și justiție. A zice că nu există nimic just și nimic injust decît ceea ce ordonă sau opresc legile pozitive, este a zice, adaugă el (Montesquieu, nn. M.D.) că înainte de a se fi construit un cerc, razele lui nu erau egale”.

Aplicînd aceste adevăruri generale la situația României timpului, poetul ajunge la concluzia că vechiul drept românesc, „legea țării”, exprimat în mulțimea obiceiurilor nescrise, dar respectată cu disciplină unei axiome, răspunde mult mai bine nevoilor și intereselor poporului decît mulțimea legilor imprumutate de la națiuni diferite ca factură spirituală, ca nivel de dezvoltare sau context social-politic.

Pentru a explica atitudinea nefavorabilă a lui Eminescu față de tendința imprumuturilor juridice străine ale vremii sale, se impun, credem, citeva precizări. Sîntem la puțin timp de la înfăptuirea operei legislative a anilor 1864—1866 care, în graba realizării reformelor moderne ale societății românești a imprumutat

unor evenimente ale vieții politice contemporane să ia poziție fermă în coloanele ziarului conservator.

„Dar introducînd legile cele mai perfecte și mai frumoase — scrie în acest sens poetul — într-o țară cu care nu se potrivește, duci societatea de ripă, oricît de curat și-ar fi cugetul și de bună inimă... instituțiile noi nu se potriveau cu starea noastră de cultură, cu suma puterilor muncitoare de care dispunem, cu calitatea muncii noastre...”

În altă ordine de idei, aceasta nu înseamnă că trebuie să rămînem la stadiul vechiului drept nescris, al tradițiilor și obiceiurilor; normele juridice trebuie să emane și să răspundă în permanență cerințelor nivelului de dezvoltare al societății, imperativului evoluției și perfecționării neinterupte a raporturilor sociale și interumane. Fondul de autentică juridicitate românească trebuie continuat și valorificat permanent din perspectiva mersului istoric al societății spre progres și devenire neîntreruptă cu mutațiile și circumstanțele corespunzătoare.

Este și concluzia eminesciană: „Neapărat că nu trebuie să rămînem popor agricol, ci trebuie să devenim și noi nație industrială măcar pentru trebuințele noastre; dar vezi că trebuie mai întîi... să fim nație industrială și după aceea abia să ai legile și instituțiile națiilor industriale”. Legea nu constituie, deci, din

acest punct de vedere decît o formă de exprimare a dreptului, sursa sa formală, iar nu izvorul său material, juridic fiind un fenomen complex — realitate mereu în schimbare în consonanță cu evoluția societății — trăgîndu-și esențele definitorii din tradiția, obiceiurile și datinile poporului, modelate în dinamica contextului social-economic, politic și spiritual.

Eminescu se dovedește prin aceasta receptiv și sensibil la ideile și tezele filosofice și sociale ale timpului, respectiv la concepția evoluționistă care promova un timp de dezvoltare socială lentă, a fondului care să îmbrace doar acele forme reclamate de cerințele sale interne, organice.

Să nu uităm, de altfel, că nu cu mult timp în urmă, în 1868, Maiorescu publicase faimosul său studiu „In contra direcției de astăzi în cultura română” prin care critica, promovînd „teoria formelor fără fond”, faptul că reformele epocii moderne s-au înfăptuit prin imprumutarea de la alte civilizații europene a unor „forme” (instituții sociale, culturale etc.) ce nu corespundeau „fondului” (tradițiilor, felului de viață al poporului român).

Desigur, ca orice absolutizare și această concepție are limitele ei; în raportul dialectic dintre conținut și formă, aceasta din urmă influențează evoluția și dezvoltarea celui dintîi.

La Eminescu, dreptul, ca orice element socio-cultural, are o puternică încărcătură specific națională, fiecare popor tinzînd organic spre a-și „produce ramurile sale proprii și frunzele sale proprii încet și în mod firesc”.

Și ce poate încheia mai bine aceste considerații despre specificul național al legii și dreptului decît propriile gânduri ale marelui poet. Mai întîi o caracterizare sintetică dar sugestivă: „Dreptul nu mai e obicei, ci știință, o știință foarte complicată... Dar într-o lume în care breslașul nu judecă pe breslaș, țărănul pe țărăn, într-o lume în care dreptul tuturor a luat locul obiceiurilor juridice a fiecărei clase, e neapărat să-l judece omul de știință, omul care și-a făcut din legile codificate și din aplicarea lor un studiu special, o misiune specială a vieții”. Iar alături de această superbă expresie a înțelegerii rostului și locului dreptului într-o societate modernă, să adăugăm eternul specific național cu pecetea heraldică a patriotismului care a tutelat geniul eminescian pînă la confundare: „Iubirea de țară e pururea și pretutindenea iubirea trecutului; patria vine de la cuvîntul pater și numai oamenii care țin la instituțiile părinților lor, la petecul de pămînt sfîntit de muncă și singele părinților lor, pot fi patrioți”.

Sublimă transfigurare a permanenței trecutului în scurgerea spre infinit a prezentului și viitorului.

MIRCEA DUȚU

CĂRȚI TRADUSE

Între ficțiune literară și eseu riguros *)

Personaj interesant, plin de curiozități, autorul mărturisea la un moment dat: „Această carte, rod al unei lungi și pasionate căutări prin literatura secolului trecut (...) mi-a permis să alcătuiesc o adevărată hartă a acestor ținuturi, deseori puțin cunoscute care alcătuiesc lumea Marii Curiozități. Ținuturi pe care, timp de aproape o jumătate de veac, le-am străbătut în toate direcțiile (...) avid să cunosc mai bine ceea ce ne disimulează subconștientul în domeniul artei.”

Cititorul va descoperi, la rîndul său, că Stendhal, Balzac, frații Goncourt, Huysmans, Zola, Proust au analizat atît de bine această lume a artei încît după ei nu mai rămîne de adăugat nimic. Scriitorii noștri au trecut totul prin virtutea pasiunii lor, fie că este vorba de pictori, sculptori, arhitecți, colecționari, esteți, comercianți... Și aceasta cu atît mai mult cu cît dădeau ei înșiși dovada unei dragoste fierbinți față de obiectele de artă.”

Intr-adevăr, cunoașterea în profunzime, pînă la cel mai mic amănunt, a literaturii franceze, impecabila sistematizare a unui noian de citate, fraze, referiri, judecăți de valoare sau descrieri extrase din autorii care s-au ocupat de istoria artei sau civilizației, știința punerii lor în evidență, a reliefării concordanțelor sau diferențelor de opinie surprinde, incită, captivează.

Această literatură de graniță, între ficțiune literară și eseu riguros are însă toate datele unei erudiții care altfel ar fi trecut drept uscăciune a spiritului. Astfel, etalarea cunoștințelor autorului nu numai că nu este ostentativă, dar abia la sfîrșitul lecturii cititorul sesizează nebănuitul spor de cunoaștere pe care îl are și cu care rămîne innobilat și

imbogătit. Lectura acestei cărți impecabil traduse de Rodica și Leon Baconsky este însă pe de-o parte inlesnită, pe de altă parte completată de un volum mare de note, precizări, rectificări, explicații, care permit cititorului român o pătrundere în universul culturii și civilizației franceze din veacul trecut în detaliile ei greu de descifrat altfel. Munca fălmăcitorilor trebuie lăudată, dar, poate, mai întîi de toate, munca lor de redare a textului în limpezimea lui, cu tot șirul de date, interpretări și informații trebuie prețuit: prin ea, această mare carte de cultură devine accesibilă tuturor, căci oricine are de învățat din ea.

Acest „Infern al curiozității” rămîne ca o mare pildă a înțînării cu Arta și Cultura, ca o mare lecție de viață.

SIMONA BOARIU

*) Maurice Rheims — *Infernul curiozității*, Editura Meridiane.

Amintiri din subterană *)

Deși nu se ocupă în prozele sale de un spațiu literar nou, Miodrag Bulatović se impune, totuși, pregnant, ca un inovator. De unde vine această acută senzație de nouitate, de prospețime, de incitantă incursiune într-o experiență literară uimitoare? Evident din reuniunea a două planuri, din intersecția mereu palpabilă a realului cu imaginarul, a faptului de viață nud cu produsul imaginat la fel de crud, aflat în dialog cu mereu răscolitorul real. La Miodrag Bulatović nu numai ideea (ideea apare deseori dizolvată în fața reportericească a prozei sale), dar și fonema se contorsionează, suferă o dată cu năucitoa-

rea realitate, mereu încercînd s-o cuprindă, să și-o subsumeze, Miodrag Bulatović, tradus în românește cu un roman — „Cocoșul roșu zboară spre cer” (în 1978), este prezentat lectorului român cu o altă carte a sa, „Oameni cu patru degete”, apărută la Editura Univers în traducerea lui Adrian Costea. De bunăseamă, aceste două romane îl conturează pe Bulatović, scriitor muntenegrean ce se bucură de mare audiență, ca pe un autor de tragedii moderne, poate tot atît de apăsător spus ca cele ale vechilor greci. E în romanele lui Miodrag Bulatović aceeași teribilă sfișiere a sufletului omenesc întîlnită de pildă în scrierile lui L.-F. Celine, ale lui Beckett, ale lui R. Queneau, în literatura lui G. Boccaccio și a altora aparținînd categoriei scriitorilor preocupați de lumea marginală, de lumea mistuită de propriul eu, chinuită de imaginație și rău social, de tare în desfășurare. E în toată această literatură, căreia Miodrag Bulatović i se circumscrie dovedind valențe artistice de excepție, un strigăt, peste timp și lucruri, al omului din subterană de a se autodepăși, de a-și regăsi conduita printre ceilalți, răul pierdut al umanității. „Oameni cu patru degete” face o investigație, cu mult mai dură decît o face Truman Capote în al său „Cu singe rece”, printre deklasati și rățaciți ai vieții, printre damași, dincolo de perdeaua de fum roz a lumii capitalismului. Subiectul abît „de gras”, exploatat cu atîta apetit și vervă de scriitorul iugoslav, îl constituie lumea emigranților, universul lor halucinant, concentraționar, bazat pe teroare, frică, imoralitate, conflict, moarte. Oamenii lui Bulatović străbat un anotimp ciudat, cu 6 meteorologie sufletească mereu sluită, în care o rază de soare pare ceva de domeniul fantasticului. Deși nu puțin sînt eroii care în culele cele mai adînci ale sufletului lor rivnesc spre așa ceva. Cunoșcător la fața locului a acestei lumi terifiante, a cruzimii dominante din acest

perimetru, al junglei umane generate de o societate care se autointitulează „a tuturor posibilităților”, Bulatović scrie sub titlul „Oameni cu patru degete” nu numai o carte de senzație, ci și o operă cu mesaj umanist, în care omul-scriitor nu judecă, ci doar redă, dar din combinațiile stilistice pe care le face, din modul de plimbare a reflectorului peste o lume în devalmășie, străină de ea însăși, bolnavă, colcăitoare, buimacă, obsedată de forță, de anemie, purtîndu-și demențele și hidoșia în gesturi mereu negative, se naște, firavă, e adevărat, speranța. Realul și fantasticul dau un aliaj literar plin de savori, scriitorul oficiază cu barometru sufletească oprit, uscat el însuși, cu sentimentele atrofiate. E un urias insectar pe care romancierul îl cercetează fără ură și părtinire, îndrăgostit de scrisul său, urmărind să pună în evidență prin adevărate stiluri întreg acest peisaj cutremurător al lumii paralele, al subteranei, al celor fără de țară, fără identitate, adesea fără nume, a zecilor și sutelor de nimeni care se trezesc dintr-o iluzorie belie a binelui. Dramatică nu este condiția acestor oameni, ci pierderea tuturor credințelor, spulberarea tuturor coordonatelor, care-i defineau ca oameni. Un total sentiment de frustrare mișcă eroii acestei cărți, frustrarea fiind starea generatoare a Răului, făcut, la prima vedere, din gratuitate.

„Oameni cu patru degete” este un tablou complex al emigrației, zguduind conștiințe și oferind o lecție nu numai de literatură, ci și de viață. Este o carte care, paradoxal, prin omisiune, pledează pentru valorile umane, perene, pentru statornicie și demnitate.

EUGEN MIHAESCU

*) Miodrag Bulatović — *Oameni cu patru degete*, Editura Univers.

Donețk — cărbune și trandafiri

Puținii sînt cei ce nu au auzit despre legendarul Donbas, ținut care, înțins pe o suprafață de 60.000 km², de o parte și de alta a apelor Donețului, ascunde cele mai mari rezerve de cărbune din partea europeană a Uniunii Sovietice. Cu toate că în prezent nu este o unitate teritorial-administrativă distinctă, Donbasul reprezintă totuși o entitate economică și spirituală a cărei „capitală” este, așa cum afirmă pliantele turistice publicitate, Donețk. Centru administrativ al regiunii cu același nume, situat nu departe de Marea Azov, cu cei aproape un milion de locuitori ai săi, Donețk are toate atuurile marilor orașe. Important centru carbonifer, metalurgic, al industriei constructoare de mașini, chimice, dar și alimentare și ușoară, Donețk este și un mare centru universitar, cultural și sportiv al Uniunii Sovietice.

Am sosit în gara orașului într-o frumoasă dimineață de vară, soarele fiindu-mi, din acel moment, un tovarăș statornic pe tot timpul șederii, dar nu singurul. Mi-am dat seama de această nouă tovarășie de la primele artere stră-

bătute, pentru a fi pe deplin convins după ce am cunoscut întregul oraș. Donețk este un oraș al spațiilor verzi, al parcurilor, al florilor. Între acestea, dragostea pentru trandafiri este evidentă la fiecare pas, încît aproape nu există spațiu verde în care trandafirii, predominant cei roz și cei roșii, să nu fie prezenți în adevărate covoare vegetale.

Orașul este un vechi

rii, căci în 1943 trupele generalului locotenent K. A. Gurov au intrat în orașul pustiu punind astfel capăt scurtei dar singeroasei ocupații fasciste. Nu mai puțin de 8 monumente cinstesc memoria eroilor care s-au jertfit pentru alungarea trupelor hitleriste din oraș.

Dragostea pentru vegetația ce inundă practic întregul oraș, am înțeles-o mai tirziu. Ora-

mide” de zgură, unele dintre ele avînd înălțimea unui bloc cu 20 de etaje, de o culoare roșatică, acoperite parțial cu o sumară vegetație. Gardele mi-au spus că în curînd, grație tenacității și eforturilor specialiștilor de la grădina botanică, haldele vor fi acoperite de o vegetație ce le va face inofensive.

Industria prezentului, deși foarte dezvoltată (inclusiv cea siderurgică), datorită măsurilor antipoluante este departe de a afecta în vreun fel sănătatea locuitorilor orașului. Dar vegetația, la început doar un aliat împotriva poluării, a intrat în conștiința locuitorilor Donețkului, atît de mult încît — deși a dispărut cauza care a generat extraordinara sa dezvoltare —, preocuparea edililor pentru a o menține și a o înfrumuseța continuu este de natură să impresioneze orice vizitator.

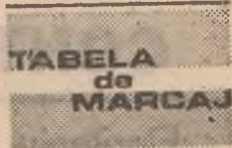
De aceea, poate, cînd am primit în dar un album cu imagini din oraș, ce avea pe copertă o bucată de cărbune și cîțiva trandafiri, am avut senzația că această asociere mi-e foarte cunoscută. Așa și era. O face probabil orice vizitator al Donețkului.

M. POPESCU

POPASURI

centru minier și siderurgic și, ca multe dintre localitățile mari țări vecine și prietene, poartă amprenta războiului pentru apărarea patriei. Ocupat de nazisți, orașul a adăpostit un mare lagăr de exterminare în care au fost uciși peste 75.000 de cetățeni sovietici. În memoria acestora, ca și a tuturor victimelor nazismului, pe o colină din fosta incintă a lagărului se înalță un monument maiestuos și solemn, la baza cărui arde flacăra vîșnic vie a recunoștinței. Nu au fost uitați nici eliberato-

șul, datorită imenselor rezerve de cărbuni de care aminteam. (pînă la 300 de straturi se supra-pun în această regiune) și-a dezvoltat o puternică industrie. Siderurgia a fost astfel prezentă, la proporții destul de mari, încă de la sfîrșitul secolului trecut, iar urmele activității ei — expresie a unei maniere, specifică epocii, de a privi raportul dintre eficiența economică și problemele umanitare —, sînt rebele sesizate de către orice nou venit. În partea de răsărit a orașului, din loc în loc, se înalță adevărate „pira-

Noi, cei din turul II

Previțiunile meteorologice s-au adeverit: mai plouă și pe partea noastră și sîntem cîteșitri în turul II. Steaua, mai cu icneli acasă-n Ghencea, pe bază de teren alunecos, de relaxare mult prea mare și de goluri primite scurt de Silviu Lung. Păcat, nu se făcea acest 2-2 acasă, după un triumfal 5-1-n deplasare dar, cum totalul ne e foarte favorabil, Steaua nu-și face nici un fel de griji. Deși!... Dinamo a jucat la Lahti ca pe terenul din Ștefan cel Mare, ba a înscris și tot atitea goluri, deși juca de data asta-n deplasare, ceea ce nici nu s-a văzut și nici nu s-a simțit. Dinamo merge foarte bine, Lucescu-i foarte mulțumit... Joi, într-o zi de toamnă rugină, cu mult soare, Victoria a jucat repriza-ntii ca o echipă foarte mare. 5 goluri splendide, de kinogramă, i-au făcut k.o. pe șolmii maltezi, băieți simpatici, eleganți, dar pentru care fotbalul european mai are încă o droaie de secrete. Le-a dovedit-o meșterul Coraș, cel care i-a pus trei loburi ca trei picături de apă portarului Seiberras, făcîndu-l să nu mai știe, săracu', cit e între el și bara transversală! Multă lume crede, însă, că Victoria a făcut scor numai din noroace, dar fi plîng și pe-adversarii săi din turul II, pentru că — țineți minte ce vă spun! — ai lui Halagian știu de-acum ce vor! Trăgînd linie și făcînd o șocoteală simplă, să adunăm, deci: 7-3 la Steaua, cu 6-0 la Dinamo și cu 8-1 la Victoria. Totalul reprezintă 21-4 pentru noi, de unde-i foarte clar că nu intrăm oricum în turul II și am sperat foarte tare că nu ne vom alege-n turul următor chiar cu toți cei mai mari și cei mai tari care ne pot fi adversari. N-ar fi cîștit să-i batem de la început pe cei mai buni. Am așteptat, deci, trageroa la sorți cu sufletul la gură și zarurile au fost aruncate. Se putea și mai rău. Mai aștept ca oțelarii gălățeni, cu Sdrobiș timonier și Bucea proaspătul secund să facă și la Torino ce-au făcut deunăzi la Oradea, furnizînd marea surpriză a campionatului.

HORIA ALEXANDRESCU

Redescoperirea muzeelor

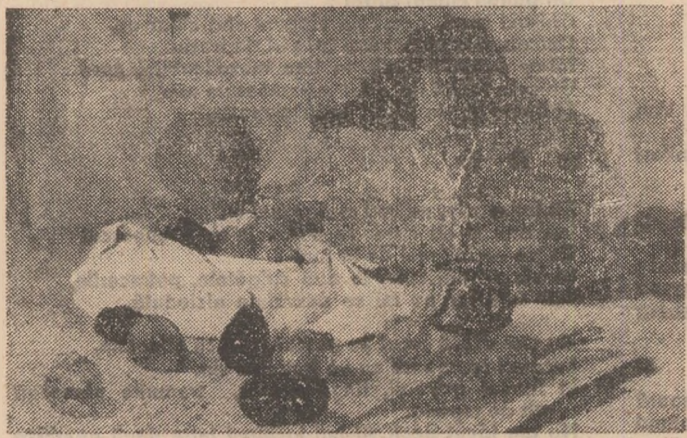
NATURĂ MOARTĂ CU COȘ ȘI LEGUME de IOAN ANDREESCU, lucrare aflată în colecția Galeriei Naționale a Muzeului de artă al R.S.R.

Realizată în preajma anului 1876, această natură statică reprezintă un moment semnificativ în ansamblul creației marelui pictor român. Deși poartă o puternică influență a clasicismului, compoziția se detașează de restul naturilor statice realizate de artist pînă în această perioadă prin renunțarea la fondul de culoare închisă, bituminosă. Această luminozitate

nouă, care scaldă tablourile lui Andreescu, marchează și desprinderea lui de anume tipare în cadrul cărora evoluase pînă atunci. Inedită este și dispunerea obiectelor în spațiul pinzel, urmînd un interesant efect de adîncime. Cromatica pronunțat caldă, transparentă și strălucirea culorii fac din această lucrare un punct de atracție: cunoscătorii și iubitorii operei artistu-

lui pot face aici studii și comparații cu etapele următoare, care marchează evoluția creatorului. În monumentală monografie dedicată lui Ioan Andreescu, istoricul de artă Radu Bogdan, vorbind despre această creație spunea: „...datorită totodată modelajului larg, în planuri simplificate pînă la concentrare la esențial, aici viziunea lui Andreescu se dovedește foarte modernă în raport cu modul cum se picta pe atunci la noi”.

SIMONA VĂRZARU

CU BORGES ÎN CHINA: O AMINTIRE (IV)

Cîteva zile mai tirziu, într-o seară a anului 1975, într-o atmosferă de tensiune socială, Borges și cu mine am fost invitați la cină în apartamentul unei englezoaice. Borges era foarte grav. Am mîncat o mîncare foarte gustoasă, am băut vin bun și am stat de vorbă însă tensiunea nu ne părăsea. Spitalele și morga erau pline de corpurile tinerilor argentinieni, bărbați și femei, majoritatea studenți, care participaseră la un atac masiv asupra unei secții de poliție centrale. Poliția fusese prevenită, iar rezultatul a fost un masacru. În Cordoba, cu cîteva zile înainte de a merge noi acolo pentru o conferință pe care Borges nu a mai putut s-o țină din motive de securitate, studenții de la arhitectură fuseseră masacrați în dormitoare.

După terminarea cinei, a sosit vremea de plecare. Din moment ce autobuzele și taxiurile erau în grevă, am pornit pe jos, iar Borges, întotdeauna atent la bunele maniere, a insistat s-o conducem întii pe Maria Kodama acasă, deși locuia la celălalt capăt al acestui mare oraș. Dar asta nu era o povară pentru poetul orb de șaptezeci și cinci de ani, căci îi plăcea mult să se plimbe, mai ales noaptea, și acest lucru îi oferea un pretext pentru conversație. În acea noapte întunecoasă și vîntoasă, am traversat încet orașul. Pe măsură ce treceau orele, Borges părea din ce în ce mai atent la ciudățeniile străzii, la arhitectura pe care ochii lui orbi păreau cumva s-o vadă, la cei cîțiva trecători. Ca din senin, a apărut un autobuz, Maria a sărit în el iar noi am luat-o înapoi, spre apartamentul lui Borges.

Acum că Maria era în drum spre casă — în siguranță, speram noi — nu-l mai puteam grăbi pe Borges cu nici un chip. La început am crezut că nu cunoaște bine drumul căci, la cîteva pași, se opra și se învîrtea în loc de parcă s-ar fi pierdut. Dar nu, nu era cazul, el vroia să vorbească, despre Nora, sora lui și despre copilăria lor, despre gau-

cho-ul pe care l-a văzut împușcat la granița dintre Brazilia și Uruguay cu patruzeci de ani în urmă, despre strămoșii lui militari care au luptat în războaiele civile din secolul al nouăsprezecelea.

„Cine l-a împușcat pe gaucho?” am întrebat eu.

„Un alt gaucho, un negru. Au avut o mică neînțelegere lipsită de importanță. Totul s-a întimplat în fața ochilor mei. Stăteau la fel de aproape de mine pe cit stau eu acum de dumneacata. Dar ceea ce m-a impresionat cel mai mult a fost că l-a omorît foarte liniștit, de parcă n-ar fi fost nimic, de parcă și-ar fi descheiat un nasture de la cămașă”.

Cînd Borges vorbea de războaiele civile din secolul al nouăsprezecelea, se referea la luptele dintre liberalii unitari, alături de care luptaseră strămoșii lui, și federales, sub conducerea dictatorului Rosas. Străbunicul lui pe linie

maternă, colonelul Isidoro Suarez, a fost eroul faimoasei bătălii de la Junin în munții peruvieni. Însă personajul principal al mitologiei sale personale era colonelul Francisco Borges, străbunicul din partea tatălui, care la un bal dat pentru sărbătorirea victoriei împotriva unei miliții formate din gauchos, a cunoscut-o și s-a îndrăgostit de o englezoaică, Frances Haslam. Asta se întimpla în 1870 sau 1871 și în după-amiaza aceluiași zile, de pe acoperișul casei unde locuia, Fanny a privit cum viitorul ei soț pornea în fruntea regimentului său să apere orașul Parana. De la Fanny Haslam, bunica lui din Northumbria, Borges a căpătat o înclinație spre limba engleză, precum și gena comună care avea să-i lase pe ea, pe tatăl lui și pe el însuși, orbi în ul-

timizele decade ale vieții lor. Și totuși, drama extraordinară a ultimei după-amieze din viața tînarului colonel Borges, o chestiune de onoare istorică și de familie, îl obseda pe Borges. A scris despre ea cel puțin în două poeme și într-un eseu autobiografic. A făcut referiri la ea în multe din conferințele sale. Mie mi-a spus aceeași poveste într-un aeroport, în apartamentul lui, într-un restaurant unde petrecusem o după-amiază cu un director de ziar, Mitre, unul din descendenții generalului Bartolomeo Mitre care ordonase retragerea în bătălia din La Verde, retragere împotriva căreia colonelul Borges a protestat prin moartea sa. Acum, cu și mai multe amănunte de parcă o făcea pentru prima oară, el îmi povestea din nou acest episod, cuprins de o stranie emoție, într-o piațetă fără nume din Buenos Aires, cu o oră înainte de ivirea zorilor.

BORGES DESPRE BORGES

Marturiile unui mari conștinte

Bătălia de la La Verde nu mergea bine, însă colonelul Borges era convins că inamicul era pe punctul să rămînă fără muniții. Dar generalul Mitre a ordonat trupelor să se retragă. Era în seara zilei de 26 noiembrie, 1874. Cînd bătălia s-a terminat, Francisco Borges s-a urcat pe caș și îmbrăcat cu un poncho alb, a pornit încet, însoțit de cîteva dintre oamenii săi. Ținea brațele încrucișate pe piept. Cînd s-au apropiat de liniile inamicului, s-a auzit pîcănitul unei mitraliere, iar colonelul a căzut cu două gloanțe Remington în stomac. A murit două zile mai tirziu.

„Știi, a fost o formă de sinucidere”, a spus Borges. „Trebuia s-o facă. A fost un act de înfrîngere și de protest. Două zile mai tirziu, cuvintele lui au fost doar retorice, mai puțin la obiect: am

Realizat în preajma anului 1876, această natură statică reprezintă un moment semnificativ în ansamblul creației marelui pictor român. Deși poartă o puternică influență a clasicismului, compoziția se detașează de restul naturilor statice realizate de artist pînă în această perioadă prin renunțarea la fondul de culoare închisă, bituminosă. Această luminozitate nouă, care scaldă tablourile lui Andreescu, marchează și desprinderea lui de anume tipare în cadrul cărora evoluase pînă atunci. Inedită este și dispunerea obiectelor în spațiul pinzel, urmînd un interesant efect de adîncime. Cromatica pronunțat caldă, transparentă și strălucirea culorii fac din această lucrare un punct de atracție: cunoscătorii și iubitorii operei artistu-

lui pot face aici studii și comparații cu etapele următoare, care marchează evoluția creatorului. În monumentală monografie dedicată lui Ioan Andreescu, istoricul de artă Radu Bogdan, vorbind despre această creație spunea: „...datorită totodată modelajului larg, în planuri simplificate pînă la concentrare la esențial, aici viziunea lui Andreescu se dovedește foarte modernă în raport cu modul cum se picta pe atunci la noi”.

SIMONA VĂRZARU

Din moment ce în familia mea păreau să existe germenii sinuciderii, așa cum într-a lui existau germenii orbirii, de multe ori ajungeam să vorbim despre aceia care deschid prin propria lor voință, poarta înșelătoare a morții. Borges se plîngea că este condamnat să suporte năvala timpului, să fie Borges, să trăiască ceea ce într-o bună zi ar putea deveni pedeapsa fizică îndurată de mama lui la bătrînețe. Însă toate aceste lamentări erau înșelătoare. În pofida singurătății și izolării inerente orbirii, Borges trăia cu adevărat pentru viitor. Deși își impregna toate scrierile cu știință și istorie, fie reale, fie inventate, părea să simtă o adevărată plăcere cînd își minimaliza primele cărți; în același timp, însă, mințea lui era plină de cărțile pe care urma să le scrie, de locurile pe care le va vizita, de prietenii pe care-i va revede.

În acest fel am petrecut întreaga noapte.

Din cînd în cînd bastonul lui lovea o gaură sau un mic șanț din trotuar și fiecare incident de acest fel îi oferea ocazia să se oprească, să-și ridice bastonul și să-și deschidă brațele în postura unui actor pe o scenă și să pornească pe o nouă pistă.

Traducere de MIHAELA SIMION CONSTANTINESCU

(Va urma)

CONTRAPUNCT CITADIN

Florilegiu de poezie franceză contemporană

De la Zicerile truverului Rutebeuf, poezia franceză nu a conținut să lucreze la edificarea unei mitologii a orașului pe străzile întretăiate ale secolelor, trecind prin punctele de răscruce numite Baudelaire, Apollinaire, fără a ocoli, desigur, placa turnantă a suprarealiștilor.

Doi poeți citadini sînt astăzi prezenți la întîlnirea cu cititorul român. Jacques Réda (n. 1929) nu este un nume necunoscut iubitorilor de poezie de la noi. El ne oferă modelul unui reflexiv discret pe care nici un accident nu îl tulbură în exercițiul perfect controlat și permanent confortabil al contemplației. Ritualul privirii orînduiește în poezia sa un imperiu al protecției și al incuviințării. Descriptiv, însă amator de naturi vii, Jacques Réda nu are prejudecata monumentalului. Tablourile din *Les Ruines de Paris* se prelungesc *Hors les murs* în coroana urbană a districtului parizian. Aici priveliștea se destinde cu o binețe calmă ce răspîndește farmecul inaparent al suprafețelor mate, în egale desfășurări de versuri lungi, la limita versetului. Prețios uneori, inert niciodată.

În aceeași generație de poeți, metrica amplă a lui Jacques Réda primește replica unei scriituri sincopate care mizează pe forța percutantă a discontinuității. Este specialitatea lui Yves Martin, coborîtor din Laforgue și Queneau, din care oferim astăzi prima traducere în limba română. Născut în 1936, autor a șapte volume de versuri, printre care *Le Marcheur* (1972), *De la rue elle crie* (1978) și *Mr. William* (1985), Yves Martin a fost asemuit de confracți cu un „urias purtînd un ghiozdan de copil”. Lucid, adesea cu asprimi cinice, el reține din șireteniile de *mauvais garçon* doar cit e folositor unui copil teribil al limbajului. Poezia sa aparține realului exploziv și copleşte sensibilitatea printr-un asalt continuu de senzații tari. Tonul allegro disimulează o melancolie de liric cenzurat, o melancolie grabnic atacată însă de acizii ironiei. Angoasa acestui citadin dezinvolt îi urmărește versurile la fel de insistenț ca spectrul descompunerii în baladele lui Francois Villon, bunul și neîndurătorul părinte al poeziei orașului. (D.I.N.).

Jacques Réda

La Poterne. Priveliște

La Poterne aș vrea să viu,
Plopi înalți la poartă,
Ceas de iarnă cenușiu,
Inima-i o frîntă coardă.

Mă străduiam să născocesc o melodie pentru aceste cuvinte
cînd o mișcare s-a iscat în cerul fumuriu și neted ca o dală
fără greutate, fără nici o răstringere în apa mată a Senei —
o oglindă prelungă întoarsă spre sine unde poți dormi.
Veneam dinspre podurile care lasă să se străvadă din orașul de cenușă doar vestigiile pe jumătate carbonizate :
turnul Saint-Jacques și cele două creste ale navei Notre-Dame
așezată neclintit și distant ca o pisică fabuloasă.
Pe dantela podului Bercy cu patruzeci și unu de arce metrouirile albastre nu mai îndrăznesc să înainteze și pentru a trece podul Tolbiac, acum de zăpăcă și de sare gemă,
a trebuit grabnic să-mi iau zborul, așa cum, după o vilvătăie,
fluturii cu aripile punctate de o scriere diafană tălăzuiesc printre pescăruși și uneori se așază în mina care dezvelește o statuie oarbă în fața muzeului.
Abia mai departe, traversînd podul de fier, mi-a fost dat să aud
dansatorul greoi legănîndu-se pe un grohotiș de zăpezi,
ursul soare ce iarna dă tircoale bătrinelor hățîșuri pariziene,
jos, pe linia de orizont, blind în părul sălbatec al țestei,
îndărătnic (eram tare mulțumit că soarele e un urs, eu, trogloditul obscur al cuvintelor ghemuit la Poterne, înfodolit în blana lui și furîndu-i din miere).

Iulie pe Cheiul Gării

Puțin prea adevărat în abuzurile omurgului roz verzui,
Cu ferestrele sale (optsprezece, intunecate, fără draperii)
Unde malurile timpului înghețat se suprapun
Cu cele două ceruri, prinse spate în spate, pe care noaptea le mănîncă,
Hotelul celor Două Poduri nu este pesemne doar o ipoteză :
Cînd te apropii un ciine latră și înșelătoarea adincime îi poartă ecoul pînă la Bercy unde copacii tac,
Fiecare mîscînd pe chei umbra unui agresor.
Hotelul celor Două Poduri nu are totuși prea multă realitate
Căci este ticsit de somnurile inimii nelocuite.
Dacă vrei să dormi singur e de ajuns să fi plătit înainte
Și să fi trecut unul din ultimele poduri ale fatalității ;
Numele pe care îl purtai devine horcăitul unei ape negre
Cînd sub cornul lunii ieșînd din antrepozite
Șinele care aleargă nemișcate de-a lungul memoriei
Nu mai stîrnesc decît lucriri dușmănoase de așchii
Rînduite de vînt — el știe tîlcul ascuns al poveștii.

Bercy. Priveliște

E clar că soarele se oprește și că nu va mai mișca.
Fața sa roză printre ramuri lucește deasupra acoperișurilor din Bercy
așa cum sub turnuri, departe pe cîmpurile sure,
un coșar s-ar odihni.
Mă învîrtesc între inima fluviului și curtea aurie a bisericii,
sînt precum demonul variabil al imobilității.
Acolo nisipuri imblînzite adună pașii apei în scădere,
pîlc de pleoape așternute peste întoarcerea apei spre somn.
Aici întrezăresc o slujnică timidă a luminii :
într-un ungher mov al hambarului năpădit de mușchi,
profilul ei se înclină

în timp ce miinile tac în scobitura șorțului pentru că „am sîrșit munca”
și în liniștea fericită a capului ei ultimele cuvinte sînt spuse.
Chem un motan roșcat ; ųin politețe se așază lîngă mine
și așteaptă să treacă răgazul convenit pentru a putea să o zbughească.
Îl simt înțelegător dar împrejurarea îl stînjenește : se face ghem și clipește cu o dulceată șireată.
Atunci o pasăre își ia zborul și dinspre podul vămii se aude uruitul unui tren leneș, între fier și pavaj,
asemeni trupului ațipit al timpului cînd se frîmîntă în vis
(el visează că se aude dormind în tăcerea Parisului — doar eu tulbur acolo, cu un ușor scîrțîit, pleoapa cutiilor poștale).

La Butte-aux-Cailles. Priveliște

Atîrnă pieziș de felinarul pașajului Vandrezanne care se înclină în capul lui Soutine și îl face pe Van Gogh să se împleticească ;
vara totul mișcă sub degetele luminoase ale platanilor ;
spălătorii, grîne coapte, biciclete fericite în lan,
o ceață mai groasă ca la Londra (partea dinspre Elephant-and-Castle)
cînd iarna nu vrea să renunțe la un mutism infernal ;
acolo dospește (dacă din întîmplare sînteți pe-aproape și noaptea e singură, intrați cu băgare de seamă la trepte)
acea lumină de felinar ștergînd dalele pieței unde ecoul unui vacarm de han se întetește odată cu clinchetul fantomatic al aripilor de moară în locul numit Sub Buza Malului unde cerul rotund ca aerostatul bătrînelui Pilâtre *)
se umple de freamătul apei, al stufului și al păsărilor.
Mai sus Sainte-Anne cu stilpii meșteșugiți ai clopotniței la fel de muți ca și crabii pipăie nămolul de algă roșie unde Parisul doarme în fiiece anotimp ;
citeodată vîntul aduce cîntecul lebedelor de la Montsouris.

De multă vreme tencuiala pereților a băut literele negre
dar încă se mai poate descifra Hotel Restaurant du Bon Coin.
Împrejur se răsfrî ierburi alchimice ; o, memorie amîntește-ți de vară ! (Strada Speranței nu este departe).

*) Pilâtre du Rosier (1754-1785), fizician și aeronaut francez ; a pierit vrînd să traverseze Canalul Minicii în aerostat.

(Din volumul HORS LES MURS, Gallimard, 1982).

Yves Martin

Undeva. Drumul duce la Anguilles.
Nepoată-dinți-de-lapte, imi amintesc de tine.
Un ciine mai răpăciugos ca pantalonii piratului.
Se va insenina. Furtuna pleacă cu diligența.

Mă arunc pe masa hanului.
Slujnice mă inconjoară. Lanterne de vin cald.
Fata Căpitanului. Își mulțumesc că mă răsfeți.
În vatră Căpitanul ascunde o lacrimă hazlie.

Cineva mă trezește. Sînteți așteptat.
Calul, rulota. Aveți noroc, domnule !
Cerul e liniștit asemeni unui fir de iarbă.
Felicitări. Micuța dumneavoastră Cosette, ce mai strigoi !
Vîntul de se va zburli, dați-i o cinzeacă.
O să înțeleagă el.

O femeie tină ră mă întrebă :
„Curoașteți această casă ?”
Nu seamănă cu cele de pe aici,
Albastră, tandafirică, ca de la mare.

În fața manejiului un bătrîn depune un buchet de flori.
Dintr-o mașinuță de cauciuc nemișcată
Țîșnește o claie de păr.
Chipul e fără indoială ars.

Sub platanii nimeni nu îndrăznește să tragă ultima carte ;
Părăsiți balconul, doamnelor, picură !
Sub mantaua de ploaie, puștii s-au strîns ca sub acoperișul unei colibe.

În vechea gară Reuilly
Un panou ciudat arată :
Ghișeul nr. 3, acest tip elegant sînt chiar eu,
Domnișoara cu celebre brățări de ivoriu
Mi-ar putea fi soție. În fata inexplicabilei case
Ghicesc rochiile de culori necunoscute mie
Și fructe ce vin de mult mai departe.

Molatice zile, nu veți mai reveni !
Imi dau și eu aere de parcă le-aș fi cunoscut
Ca pe vecinii mei de la țară :
Le zăresc pălăriile, le aud strigătele, petrecerile,
Dar fața lor nu mi se dezvăluie niciodată.

Nu mai există locul de pescuit, riul cu crinoline,
Lucerna spumoasă ca un butoi cu vin.
În fundul grădinii, lîngă atelier, trenurile alunecau atît de repede.
Nu am făcut decît să imi inchipui între două aperitive tari
Liceenele din California.

Cînd nu mai pot, uite chiar acum, visez
Că trupul meu apasă cit e de greu pe un fruct plin de semințe.
Mă trezesc printre cioburi de oglindă. Oameni și ciini.
În depărtare un bătrîn tirăște un picior singuratic.

Imi arată cu pipa un bar,
O cameră cu așternuturi zvîntate la soare.
Pe fotoliu o rochie începe să fremete.
Din buclele întrezărite răsar garoafe de nisip,
Mărunte flori gălbui, pecetea țărilor uscate.

Sînt zile cînd nu simt nimic ! Nici nu tremur, nici nu mă împotrivesc.
Luminile pot să se incalzească, trecătoarele să se obrăznicească !
Imediat rup creta și rămîn în fața tablei
Cu fundul meu mare cum spunea fără ocolișuri preasînceral Stendhal.
Ieșiți la lumină, străzi închise ! Cuțitari ! Și tu, Jack Spîntecătorul ! Faceți-mă să tremur !
Cele două orfeline, le doresc în cel mai frumos gest de amor ;
Vreau să ne fotografiem împreună în fața căsuței de lemn a visurilor mele,
Cu barba de dulcetușii sfînte și de miere, neobișnuită
Ca o locomotivă uitată în iarbă.

În loc de toate astea, mă trezesc printre niște canali de oglinzi.
După miezul nopții ele nu cruță pe nimeni :
Ospățul meu, farul meu împărțînd mese și chefuri,
Metamorfozele mele șirete, grăsimia mea bună de dus la panoramă,
Invidios pe voi, dar nu fără un strop de orgoliu îndărătnic,
Pe voi, ingeri teribili în scutece de piele, puștani pe biciclete mari.

(Din volumul JE FAIS BOUILLIR MON VIN. Le Pont de l'Epée, 1978).

Traducere și prezentare de DAN ION NASTA

